

Міністерство освіти і науки України

**ДОВІДНИК КОРИСТУВАЧА
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ
СИСТЕМИ (ЄКТС)**

Київ – Львів – 2009

ББК 74.484 (4 Укр., англ.)

О – 75

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як методичні матеріали для працівників
вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації*

Довідник користувача Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) /
За ред. І. І. Бабина. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська
політехніка”, 2009. – 128 с.

«...- Запровадження системи кредитів Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС-ECTS), яка сприятиме забезпеченню мобільності студентів і науково-педагогічних працівників.

Кредити також можуть бути присвоєні студентам в рамках освіти, яка не являється вищою, включаючи навчання впродовж життя, якщо вони визнаються зацікавленими університетами, що приймають їх на навчання».

(Із Спільної заяви європейських міністрів освіти, Болонья, 19.06.99)

Передмова

Основною лінією розвитку вищої освіти у сучасній Європі є Болонський процес, результатом якого є створення до 2010 року Європейського простору вищої освіти. Це передбачає побудову багаторівневої системи вищої освіти, запровадження системи кредитів і Додатка до диплома європейського зразка, системи забезпечення якості освіти та покращання мобільності студентів і викладачів тощо.

Україна, приєднавшись до Болонського процесу в травні 2005 року, взяла на себе відповідні зобов'язання, що значною мірою зумовили напрям і контури освітньої реформи. Важливо усвідомлювати, що самоізоляція будь-якого університету від процесів, що розвиваються в європейському освітньому просторі, веде до негативних наслідків у системі вищої освіти. Самодостатність якийсь період може слугувати ресурсом виживання, але в умовах інтеграції він швидко вичерпується. При такій постановці питання нам необхідно вбудовуватися в освітній простір, що народжується, при цьому зберігати власну специфіку, традиції і культуру вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти перед академічною спільнотою України стоїть завдання запровадження системи кредитів ЄКТС. Це новий кількісний і якісний засіб вираження обсягу навчання, що ґрунтується на навантаженні студентів, необхідному для досягнення очікуваних результатів навчального процесу (освітньої програми) відповідного рівня.

Використання системи кредитів ЄКТС забезпечує прозорість освітніх програм, полегшує визнання дипломів і кваліфікацій. При використанні ЄКТС в цілому європейська вища освіта стає більш відкритою, зрозумілою і привабливою для студентів різних країн.

Запровадження інноваційної ЄКТС у вищу освіту України сприятиме використанню сучасних підходів із створення національної рамки кваліфікацій вищої освіти, державних освітніх стандартів вищої освіти, побудованих на основі компетентнісного підходу і системи кредитів, а також формуванню накопичувальної системи кредитів навчання впродовж життя.

Схвалення інноваційної європейської системи кредитів зумовлене і тим, що до 2009 року вона запроваджена в повному обсязі і використовувалася в більш ніж 1200 університетах Європи. В зв'язку з цим при повному запровадженні ЄКТС в систему освіти України необхідно ретельно вивчати та враховувати досвід 45 європейських країн-учасників Болонського процесу, які до 2010 року повинні запровадити єдину систему кредитів ЄКТС та ЄКТС в цілому.

Це значною мірою сприятиме здійсненню правильних і адекватних кроків при запровадженні інноваційної ЄКТС у вищих навчальних закладах України та збереженню національної ідентичності системи вищої освіти.

Зміст

Вступ	7
1. ЄКТС і Європейський простір вищої освіти (Болонський процес)	9
2. Ключові особливості ЄКТС	11
3. Пояснення ключових особливостей ЄКТС	13
3.1. ЄКТС як орієнтована на студента система кредитів	13
3.2. ЄКТС і результати навчання	13
3.3. ЄКТС, рівні і дескриптори рівнів	15
3.4. ЄКТС і навчальне навантаження	16
4. Запровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах	17
4.1. Призначення кредитів ЄКТС	17
4.2. Присвоєння кредитів ЄКТС	20
4.3. Накопичення кредитів ЄКТС і прогресія	21
4.4. Трансфер кредитів ЄКТС	21
4.5. ЄКТС і навчання впродовж життя	23
5. Забезпечення якості і ЄКТС	25
6. Ключові документи ЄКТС	27
6.1. Каталог курсу	27
6.2. Аплікаційна форма студента	28
6.3. Угода про навчання	29
6.4. Академічна довідка (виписка)	30
7. Додаткові джерела	31
7.1. Кредитні системи і системи кваліфікацій	31
7.2. Розроблення навчального плану	32
7.3. Результати навчання	32
7.4. Національні	33
8. Глосарій	35

Додаток 1 - Перспективи та переваги ЄКТС для осіб, які навчаються.....	41
Додаток 2 - Поради навчальним закладам щодо визнання періодів навчання за кордоном в рамках двосторонніх угод.....	43
Додаток 3 - Таблиця оцінок ЄКТС	45
Додаток 4 - Ключові документи.....	49
Додаток 5 - Огляд національних регулятивних положень щодо кількості навчальних годин протягом академічного року	63

Вступ

Цей Довідник користувача ЄКТС (ECTS) надає рекомендації для запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС). В ньому також подано ключові документи ЄКТС. Порадник стане у пригоді особам, що навчаються, професорсько-викладацькому складу, адміністративним працівникам вищих навчальних закладів, а також будь-яким іншим зацікавленим сторонам.

Довідник 2009 року є переробленою версією попереднього довідника 2005 року. До нього були внесені зміни із урахуванням сучасного стану Болонського процесу, зростання значущості навчання впродовж життя, визначення рамок кваліфікацій та ширшого використання результатів навчання. Довідник було укладено за участю експертів зацікавлених сторін та радників ЄКТС, та представлено для консультацій зацікавленим сторонам, експертам країн-учасниць та Групі супроводу Болонського процесу. Європейська Комісія координувала розробку проекту довідника та процес консультацій й несе відповідальність за остаточну редакцію довідника.

ЄКТС¹ є інструментом, що допомагає розробляти, описувати та запроваджувати програми та присвоювати кваліфікації вищої освіти. Використання ЄКТС разом з рамками кваліфікацій, що ґрунтуються на результатах навчання, надає кваліфікаціям та програмам більшої прозорості та сприяє визнанню кваліфікацій. ЄКТС може бути застосована до програм усіх типів, незважаючи на форму їх застосування (навчання в школі або на виробництві), статус осіб, що навчаються («повна» (денна, full-time), «неповна» (вечірня, заочна, part-time) форми навчання), та тип навчання (формальне, неформальне, неофіційне).

В першій частині Довідника ЄКТС подано в контексті Європейського простору вищої освіти, що створений в результаті Болонського процесу. У цій частині також йдеться про роль ЄКТС в рамках кваліфікацій Європейського простору вищої освіти² (тут у Довіднику надалі «Болонська рамка кваліфікацій»).

У другій частині йдеться про ключові особливості ЄКТС. Вони становлять загальноприйнятій стислий огляд ЄКТС та її основних функцій. Цей розділ «ключові особливості ЄКТС» також подано у вигляді окремої брошури.

У третій частині надаються детальні пояснення ключових особливостей ЄКТС. В четвертій частині містяться рекомендації щодо впровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах; у п'ятій - розглядається, як ЄКТС доповнює засоби забезпечення якості навчальних закладів.

У заключній частині представлені основні документи ЄКТС, рекомендовані джерела, з яких можна отримати додаткову інформацію стосовно тем, пов'язаних з ЄКТС, та глосарій термінів, що використовуються у цьому Довіднику.

¹ ЄКТС спочатку було розроблено у 1989 році як пілотну схему в рамках програми Еразмус для сприяння визнанню періодів навчання мобільних студентів за кордоном.

² Болонська робоча група з рамок кваліфікацій (2005). *A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area*; http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf

1. ЄКТС та Європейський простір вищої освіти (Болонський процес)

ЄКТС є кредитною системою вищої освіти, що використовується в Європейському просторі вищої освіти, включаючи усі країни³, що входять до Болонського процесу⁴. ЄКТС є одним з наріжних каменів Болонського процесу⁵. Більшість країн Болонського процесу законодавчо закріпили застосування ЄКТС у своїх системах вищої освіти.

Однією з цілей Болонського процесу є *створення системи кредитів як відповідного засобу для сприяння якомога ширшій мобільності студентів*⁶. ЄКТС також сприяє реалізації інших цілей Болонського процесу:

- кредити ЄКТС є ключовим елементом Болонської рамки кваліфікацій⁷, сумісної з Європейською рамкою кваліфікацій навчання впродовж жит-

тя (EQF)⁸. Відповідно до Болонської рамки кваліфікацій перший та другий цикли мають власні діапазони кредитів (див. розділ 3.3.). Відповідно кредити ЄКТС використовуються для визначення національних рамок кваліфікацій вищої освіти, які можуть містити детальніший національний розподіл кредитів.

- ЄКТС допомагає вищим навчальним закладам досягти забезпечення якості (див. розділ 5). У деяких країнах ЄКТС є обов'язковою для акредитації програм або кваліфікацій вищої освіти.
- ЄКТС все більше використовується навчальними закладами в інших частинах світу, відіграє певну роль у зростаючому глобальному вимірі Болонського процесу.

³ В деяких країнах разом з ЄКТС існують національні або інституційні кредитні системи.

⁴ Сьогодні до Болонського процесу входять 46 країн. Повний перелік див.: <http://www.bologna2009benelux.org>

⁵ Веб-сторінка секретаріату Болонського процесу, Бенілюкс 2009: <http://www.bologna2009benelux.org>

⁶ Ibidem.

⁷ Для подальшої інформації див.: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>

⁸ Рекомендації Європейського Парламенту і Ради Європи із створення Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя (ЄРК) (http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/rec08_en.pdf), 2008 р. Три рівні Болонської рамки та підрівень короткого циклу відповідають п'ятому, шостому, сьомому та восьмому рівням ЄРК сектора вищої освіти.

2. Ключові особливості ЄКТС

ЄКТС

ЄКТС - це орієнтована на особу, що навчається, система накопичення і трансферу кредитів, яка ґрунтується на прозорості результатів навчання і навчального процесу. Її метою є сприяння плануванню, наданню, оцінюванню, визнанню та підтвердженню кваліфікацій та навчальних модулів, а також сприяння мобільності студентів. ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності у навчанні впродовж життя.

Кредити ЄКТС

Кредити ЄКТС ґрунтуються на навчальному навантаженні, необхідному студентам для досягнення очікуваних результатів навчання. Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення навчання. Вони пов'язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.

У навчальному навантаженні зазначається час, зазвичай потрібний студенту для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких, як лекції, семінари, проекти, практичні заняття, самостійна робота та екзамени), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.

60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного року формального навчання (навчального року) і асоційованим результатам навчання. У більшості випадків навантаження студента становить від 1500 до 1800 годин на навчальний рік, один кредит відповідає 25-30 годинам роботи.

Застосування кредитів ЄКТС

Кредити призначаються кваліфікаціям або навчальним програмам в цілому, а також їх навчальним (освітнім) компонентам (таким, як модулі, навчальні курси, дисертаційна робота, виробнича практика та лабораторна робота). Кількість кредитів, що призначається кожному компоненту, визначається на основі його вагомості в обчисленні навантаження студента, необхідного для досягнення результатів навчання у формальному контексті.

Кредити присвоюються окремим студентам («повної» або «неповної» форми навчання) після завершення навчальної діяльності, яку вимагає формальна навчальна програма або окремий освітній компонент та успішне оцінювання досягнутих результатів навчання. Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.

Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запропоновану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) можливий лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном.

Перенесенню (трансферу) та накопиченню кредитів сприяє використання ключових документів ЄКТС (каталог курсу, аплікаційна форма студента, угода про навчання та академічна довідка) та Додаток до диплома.

3. Пояснення ключових особливостей ЄКТС

У розділі наведено короткий огляд Європейської системи накопичення і трансферу кредитів. У цьому розділі міститься більш детальне тлумачення понять і функцій, пов'язаних з ЄКТС. Тут також показано, як ці поняття і функції взаємодіють та доповнюють одна одну, забезпечуючи основні функції ЄКТС: накопичення і трансфер (про які див. розділ 4).

3.1. ЄКТС як орієнтована на студента система кредитів

[3 ключових особливостей:]

«ЄКТС - це орієнтована на особу, що навчається, система».

ЄКТС є системою, орієнтованою на особу, що навчається, через те, що вона допомагає навчальним закладам перемістити центр уваги у розробці програм та способі їх виконання з традиційного підходу, орієнтованого на викладача, на підходи, які задовольняють потреби і очікування осіб, що навчаються. За традиційних підходів, орієнтованих на викладача, предметні вимоги, знання і навчальний процес як такі вважалися основними складовими освітніх програм. Навчання, орієнтоване на особу, що навчається, ставить навчання в центр розробки та способу виконання навчальних програм та надає особам, що навчаються, більший вибір щодо змісту, способу, темпів та місця навчання.

За такого студентоцентрованого підходу роль навчальних закладів полягає у заохоченні та підтримці тих, хто навчається, при формуванні ними власних траєкторій навчання та допомозі їм виробити власні стилі та досвід навчання.

Застосовуючи результати навчання та навчальне навантаження у розробці та виконанні навчальних програм, ЄКТС допомагає поставити особу, що навчається, в центр освітнього процесу. Призначаючи кредити освітнім компонентам, вона сприяє створенню гнучких траєкторій навчання. Більш того, ЄКТС разом із рамками кваліфікацій, що ґрунтуються на результатах навчання:

- встановлює тісний зв'язок між освітніми програмами та вимогами ринку праці через використання

результатів навчання, покращуючи обізнаність студента;

- заохочує ширший доступ та участь у навчанні впродовж життя, роблячи програми гнучкішими і сприяючи визнанню попередніх досягнень;
- сприяє мобільності всередині навчального закладу або країни, між навчальними закладами, між країнами, а також між різними напрямками освіти та контекстами навчання (наприклад, формальне, неформальне, неофіційне навчання).

3.2. ЄКТС і результати навчання

[3 ключових особливостей:]

“Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення процесу навчання.”

Результати навчання - твердження, які можна перевірити, про те, що студент, який отримав певну кваліфікацію або завершив певну програму чи її окремих компонент, як очікується, має знати, розуміти та бути здатним виконувати. Як такі, вони підкреслюють зв'язок між викладанням, навчанням і оцінюванням.

Твердження про результати навчання звичайно характеризуються використанням дієслів активного стану, що позначають знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання тощо⁹.

Використання результатів навчання робить цілі навчальних програм чіткішими, зрозумілими для студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Вони також полегшують порівняння

⁹ Болонська робоча група з Рамок кваліфікацій (2005) *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area)*, с. 38 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf

кваліфікації та сприяють визнанню навчальних досягнень.

В ЄКТС формулювання результатів навчання є основою послідовної оцінки навантаження і, отже, присвоєння кредитів. Коли ті, хто відповідає за розробку освітніх програм, встановлюють профіль кваліфікації та очікувані результати навчання програми навчання та її компонентів, кредити ЄКТС допомагають їм бути реалістичними щодо необхідного навантаження та розумно вибирати стратегії навчання, викладання та оцінювання. Зацікавлені сторони, такі, як особи, що навчаються, і роботодавці, можуть робити корисний внесок у визначення результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Отже, твердження про результати навчання компонентів програм завжди мають супроводжуватися зрозумілими та відповідними критеріями оцінювання для присвоєння кредитів,

що дає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння і компетенції.

Існують два підходи: результати навчання можуть бути або пороговими твердженнями (що визначають мінімальні вимоги для отримання заліку), або можуть бути визначені як референтні (опорні) точки, що описують типові вимоги (що визначають очікуваний рівень досягнень успішних осіб, що навчаються). У будь-якому випадку твердження про результати навчання мають чітко визначати, яка з цих дефініцій використовується.

Підходи, що ґрунтуються на результатах навчання, також дають можливість оцінити знання, навички та компетенції, отримані в інших, ніж формальна вища освіта, навчальних контекстах (неформальне або неофіційне навчання), присвоїти кредити і, отже, визнати їх з метою присвоєння кваліфікації (див. розділ 4.5.).

Схема 1. - «Результати навчання» та «Компетенції» як визначено в контексті європейської вищої освіти:

В Європі використовується низка термінів для позначення «результатів навчання» і «компетенцій» (competence). Вони мають різні відтінки значення і дещо різні сфери референції. Однак у будь-якому випадку вони всі відносяться до того, що той, хто навчається, буде знати, розуміти та вміти виконувати наприкінці процесу навчання. Їхнє широке використання є частиною зміни парадигми, відповідно до якої особа, що навчається, поміщена у центрі навчального процесу у вищій освіті. Ця зміна є основою для Європейського простору вищої освіти, Болонського процесу і ЄКТС.

1. У рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Болонська рамка) результати навчання (включаючи компетенції) трактується як загальні результати навчання. Рамка ґрунтується на «Дублінських дескрипторах», розроблених в рамках Спільної ініціативи якості. Ці дескриптори містять загальні твердження про типові очікування або рівні компетенцій щодо навчальних досягнень та умінь, пов'язаних з Болонськими циклами. Термін *компетенція* в цьому випадку вживається у широкому сенсі, що уможливорює градацію умінь та навичок. (http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf)

2. Європейська рамка кваліфікацій навчання впродовж життя натомість розрізняє знання, навички та компетенції (competence). Вона користується такою дефініцією: «*компетенція* означає доведену здатність використовувати знання, навички та особисті, соціальні та/або методологічні уміння в робочих чи навчальних ситуаціях та задля професійного та особистісного розвитку. В контексті Європейської рамки кваліфікацій компетенція описується в термінах відповідальності та автономності». У цьому випадку термін «компетенція» розуміється в більш обмеженому сенсі як здатність переносити знання у практичні дії. (http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/rec08_en.pdf)

3. Тюнінг (налаштування освітніх структур в Європі) уможливило чітке розмежування між результатами навчання та компетенціями для визначення різних ролей найважливіших учасників навчального процесу: викладачів та студентів/осіб, що навчаються. Компетенції у «Тюнінг» являють собою динамічне поєднання знання, розуміння, навичок, вмінь та ставлень, та поділяються на предметно-специфічні та загальні. Сприяння формуванню компетенцій є завданням навчального процесу та освітньої програми. За проектом «Тюнінг» результати навчання вказують на рівень компетенції, отриманий тим, хто навчається. Результати навчання формулюються викладацьким складом, бажано на основі даних, отриманих від внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін. (<http://tuning.unideusto.org/tuningeu> or www.rug.nl/let/tuningeu)

3.3. ЄКТС, рівні і дескриптори рівнів

[З ключових особливостей:]

“Результати навчання пов’язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.”

Європейська та національні рамки кваліфікацій ґрунтуються на узгоджених дескрипторах рівнів, при цьому результати навчання і кредити пов’язані з цими рівнями. В Болонській рамці дескриптори циклів узгоджені з результатами навчання і діапазонами кредитів. Дескриптори Болонських циклів відомі як «Дублінські дескриптори»¹⁰, Дублінські дескриптори:

«надають загальні ствердження про типові очікування щодо досягнень та умінь, пов’язаних з кваліфікаціями, які представляють закінчення кожного з Болонських циклів. Вони не мають на меті бути прескриптивними; вони не представляють порогові або мінімальні вимоги і не є вичерпними; схожі або еквівалентні характеристики можуть бути додані або замінені. Дескриптори мають на меті визначити природу всієї кваліфікації.»¹¹

(Для подальшої інформації про Дублінські дескриптори див. список джерел.)

¹⁰ Ibidem, с. 65.

¹¹ Болонська робоча група з Рамок кваліфікацій (2005) Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area), с. 65 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf.

Перші два Болонські цикли пов'язані з такими діапазонами кредитів ЄКТС¹²:

- кваліфікації першого циклу зазвичай охоплюють 180-240 кредитів ЄКТС;
- кваліфікації другого циклу зазвичай охоплюють 90-120 кредитів ЄКТС, з мінімальною кількістю 60 кредитів ЄКТС на рівні другого циклу.

Ці діапазони кредитів встановлені відповідно до ключової особливості ЄКТС, за якою 60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного типового академічного року¹³ навчання за формальною програмою навчання. Це правило стосується всіх кваліфікацій вищої освіти, незалежно від їхнього рівня.

Національні рамки кваліфікацій можуть передбачати рівні (або проміжні кваліфікації) всередині трьох Болонських циклів (наприклад, короткий цикл всередині першого циклу). Ці рівні дозволяють навчальним закладам структурувати певну кваліфікацію та регулювати просування за допомогою кваліфікації.

Кредити завжди описуються рівнем, на якому вони присвоюються, на основі рівня результатів навчання програми або компонента. Тільки кредити, присвоєні на відповідному рівні, можуть накопичуватися для кваліфікації. Відповідний рівень визначається національними або інституційними правилами прогресії (див. також розділ 4.3.).

3.4. ЄКТС і навчальне навантаження

[3 ключових особливостей:]

“У навчальному навантаженні зазначається час, зазвичай потрібний студенту для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практичні заняття, самостійна робота та екзамени), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.”

До оцінювання навчального навантаження, пов'язаного (асоційованого) з програмою або освітнім компонентом, треба визначити результати навчання. Ці результати навчання є основою для вибору відповідних видів навчальної діяльності та послідовного оцінювання навантаження, необхідного для їх виконання.

Оцінювання навантаження не має ґрунтуватися виключно на контактних годинах (тобто годинах, використаних студентами на навчальну діяльність під наглядом викладацького складу). Воно охоплює усі види навчальної діяльності, необхідної для досягнення очікуваних результатів навчання, включно з часом, витраченим на самостійну роботу, обов'язкову виробничу практику, підготовку до оцінювання та з часом, необхідним на власне оцінювання. Інакше кажучи, семінар або лекція можуть вимагати такої самої кількості контактних годин, але перше може вимагати значно більшого навантаження, ніж друге, внаслідок різної кількості часу на самостійну підготовку студентів.

Визначення навантаження має постійно регулюватися через моніторинг та зворотний зв'язок із студентами (відгук студентів).

¹² Не існує однастайності щодо доцільності використання кредитів на третьому циклі. Але технічно можливо призначати кредити на будь-якому циклі.

¹³ Здебільшого навантаження студента становить від 1500 до 1800 годин на навчальний рік, відповідно один кредит відповідає 25-30 годинам роботи (див. також додаток 5).

4. Запровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах

У цьому розділі надаються рекомендації та приклади для вищих навчальних закладів стосовно того, як покроково запроваджувати ЄКТС. Метою є показати, як найкраще використовувати ЄКТС задля отримання максимальної користі для тих, хто навчається.

4.1. Призначення кредитів ЄКТС

«Кредити призначаються кваліфікаціям або навчальним програмам в цілому, а також їх навчальним (освітнім) компонентам (таким, як модулі, навчальні курси, дисертаційна робота, виробнича практика та лабораторна робота)».

Розподіл (призначення) кредитів - це процес призначення кількості кредитів кваліфікаціям/програмам або освітнім компонентам. Кредити ЄКТС призначаються на основі типового навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання.

Кількість кредитів, призначених кваліфікації чи програмі в цілому, залежить від національних або інституційних регулятивних положень та відповідного циклу Болонської рамки (див. розд. 3.3.).

Відповідно до ключової особливості ЄКТС про те, що 60 кредитів відповідають навчальному навантаженню повного академічного року, 30 кредитів ЄКТС зазвичай виділяються на семестр, і 20 - на триместр. Кваліфікаціям, які мають формальні програми, розраховані на три академічні роки повного навчання, призначають 180 кредитів ЄКТС.

Кожний академічний рік, семестр або триместр поділений на освітні компоненти. Під освітнім компонентом розуміють самодостатній та формально структурований навчальний досвід (як, наприклад, компонент курсу (навчальна дисципліна), модуль, курс підвищення кваліфікації (конференція) або виробнича практика). Кожний компонент повинен мати чіткий та зрозумілий перелік результатів

навчання, відповідні критерії оцінювання, визначене навантаження та кількість кредитів ЄКТС.

4.1.1. Призначення кредитів освітнім компонентам

Призначення кредитів окремим освітнім компонентам здійснюється як частина розробки навчального плану (програми) відповідно до національних рамок кваліфікацій, дескрипторів рівнів і кваліфікацій. Зазвичай за це відповідають вищі навчальні заклади та викладацький склад, але в деяких випадках рішення може бути прийнято зовнішніми органами.

До призначення кредитів окремим компонентам необхідно дійти згоди щодо «профілю» окремої програми навчання та пов'язаних з нею (асоційованих) результатів навчання. Під «профілем» розуміють опис програми в термінах її основних рис та специфічних цілей. Є доброю практикою визначати профіль після консультації з відповідними зацікавленими сторонами¹⁴.

На основі профілю кваліфікацій штат викладачів розробляє навчальний план через визначення результатів навчання та призначення кредитів компонентам програми. Призначення кредитів освітнім компонентам ґрунтується на їхній вагомості в навантаженні студента, необхідному для досягнення результатів навчання у формальному контексті.

Існує декілька підходів до призначення кредитів, і навчальні заклади самі вирішують, який метод застосовувати. Подані нижче альтернативи ілюструють два різні підходи до призначення кредитів:

1) Викладацький склад визначає результати навчання кожного компонента програми, описує

¹⁴ Експерти в галузі, соціальні партнери, представники ринку праці, представники студентів тощо. Див. підхід за програмою «Тюнінг», наприклад: : <http://unideusto.org/tuning/> чи www.rug.nl/let/tuningeu

навчальну діяльність і оцінює навантаження, зазвичай необхідне для студентів, аби завершити цю діяльність. Пропозиції збираються, аналізуються та узагальнюються; і навантаження, що оцінюються, виражається у кредитах.

Застосовуючи цей підхід, до процесу призначення кредитів залучаються всі представники викладацького складу. Вони можуть надавати свої пропозиції щодо результатів навчання та оцінювати навантаження, необхідне для їх досягнення. Шляхом дискусії та визначення пріоритетів вони можуть дійти кінцевого висновку на основі загальної кількості доступних кредитів (60 на рік). В результаті цієї процедури окремим компонентам може призначатися різна кількість кредитів (наприклад, 3, 5, 8).

Використовуючи цей варіант, навчальні заклади отримують максимальну свободу при розробці кожного компонента з урахуванням результатів навчання і відповідного навантаження. З іншого боку, компоненти різного розміру можуть бути проблематичними, якщо йдеться про мультидисциплінарні або спільні програми чи мобільність.

2) За другим підходом, вищий навчальний заклад або факультет (викладацький склад) можуть вирішити від початку стандартизувати обсяг освітніх компонентів, надаючи кожному з них однакову кількість кредитів (наприклад, 5), або кратну цій кількості (напр. 5, 10, 15), і, отже, заздалегідь визначити кількість кредитів, що призначаються кожному компоненту. У цьому випадку компоненти (одиниці) курсу часто називають «модулями».

У межах цієї стандартної (визначеної) структури (схеми) викладацький склад визначає відповідні та здійсненні (досяжні) результати навчання та описує навчальну діяльність на основі стандартного розміру компонентів. Передбачене навантаження має бути співвідносним з кількістю кредитів, призначених цьому компоненту.

Стандартизуючи величину компонентів, навчальні заклади можуть впровадити гнучкіші, мультидисциплінарні та міждисциплінарні траєкторії між програмами. З іншого боку, визначення результатів навчання в межах компонента стимулюється заздалегідь визначеною кількістю кредитів, що апріорі визначає також навантаження для кожного компонента.

В будь-якому з варіантів рекомендується, щоб компоненти не були занадто малими з метою запобігання фрагментації програми. Також бажано не робити компоненти занадто великими, адже це може ускладнити міждисциплінарні студії та обмежити можливість вибору в межах навчальних програм. Дуже великі компоненти є проблематичними для мобільних студентів на всіх рівнях - інституційному, національному чи міжнародному.

Яким би не був метод призначення кредитів, основним елементом визначення кількості кредитів є оцінка навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання. Одна тільки кількість контактних годин не може бути використана як основа для призначення кредитів, оскільки контактні години є лише одним з елементів визначення навантаження студентів. Належне призначення кредитів має бути частиною внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості вищих навчальних закладів.

4.1.2. Визначення навантаження в ЄКТС

При визначенні навчального навантаження навчальні заклади мають враховувати загальний час, необхідний студенту для досягнення бажаних результатів навчання. Навчальна діяльність може варіюватися у різних країнах, закладах та предметних галузях, але зазвичай передбачене навантаження складається із:

- кількості контактних годин на освітній компонент (кількість контактних годин на тиждень, помножена на кількість тижнів);
- часу, витраченого на самостійну чи групову роботу, необхідного для успішного завершення освітнього компонента (наприклад, підготовка заздалегідь та остаточне опрацювання матеріалів після відвідування лекції, семінару чи лабораторної роботи; збір та відбір відповідних матеріалів; необхідні огляд, вивчення цих матеріалів; написання доповідей/проектів/дисертацій; практична робота, наприклад, в лабораторії);
- часу, необхідного для підготовки до та проходження процедури оцінювання (наприклад, екзаменів);
- часу, необхідного для проходження обов'язкових(ої) виробничих(ої) практик(и) (див. розділ 4.1.3.).

Іншими чинниками, що мають бути врахованими при визначенні навантаження студентів у різних видах діяльності є, наприклад: рівень вступу студентів¹⁵, для яких розроблена програма (або її компоненти); підхід до викладання і навчання та навчальне середовище (наприклад, семінари у малих групах студентів або лекції з великою кількістю студентів); тип доступного оснащення (наприклад, лінгафонні класи або мультимедійні центри).

Оскільки навантаження є визначенням середнього часу, необхідного студентам для досягнення очікуваних результатів навчання, справжній час, витрачений окремим студентом, може варіюватися

та бути відмінним від визначеного. Окремі студенти відрізняються: деякі прогресують швидше, тоді як інші - повільніше.

4.1.3. Кредити ЄКТС та виробнича практика

Якщо для завершення програми (або компонента) необхідна виробнича практика або стажування, вони виступають частиною навантаження та результатів навчання студентів і вимагають призначення кредитів. У цьому випадку кількість кредитів, виділених на виробничу практику, має бути включена до загальної кількості кредитів на окремий навчальний рік.

Схема 2 - Добра практика результатів навчання і призначення кредитів за виробничу практику¹⁶

Стосовно використання результатів навчання і кредитів за виробничу практику вважатиметься доброю практикою, якщо

- угода про навчання з виробничої практики (підписана навчальним закладом, студентом і роботодавцем) визначатиме результати навчання, що мають бути досягнуті;
- виробнича практика матиме чіткі процедури оцінювання результатів навчання та присвоєння кредитів;
- роль вищих навчальних закладів, осіб, що навчаються, і роботодавців в процесі визначення і оцінювання цих результатів навчання буде ясною (зрозумілою);
- викладацький склад вищих навчальних закладів вимагатиме підготовки щодо керування й управління виробничою практикою;
- якщо це вимагається програмою, виробнича практика буде інтегрована у навчальний план;

Джерело: Навантаження студентів і результати навчання: Ключові компоненти розробки (перегляду) ступеневих програм, *ключові питання, дискусії і висновки робочих засідань*, 21-22 квітня 2008 р., Брюссель, Бельгія.

¹⁵ Під «рівнем вступу» розуміють рівень очікуваних результатів навчання особи, що навчається, які вона вже досягла на час вступу на програму навчання.

¹⁶ Конференція «Тюнінг»: Навантаження студентів і результати навчання: Ключові компоненти розробки (перегляду) ступеневих програм, ключові питання, дискусії і висновки робочих засідань, (21-22 квітня 2008 р., Брюссель, Бельгія) див.: www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=com_docman&task=docclick&Itemid=59&bid=92&limitstart=0&limit=5

Так само, як і у випадку будь-якого іншого освітнього компонента, викладацький склад, розробляючи навчальний план, має визначити результати навчання, яких необхідно досягти під час виробничої практики. Ці результати навчання повинні супроводжуватися відповідними методами і критеріями оцінювання. Важливо, аби ці методи оцінювання були сумісними з природою виробничої практики (напр., спостереження та оцінювання з боку викладача або підготовка звіту студентом).

Так само, як і у випадку будь-якого іншого освітнього компонента, кредити за виробничу практику присвоюються тільки тоді, коли результати навчання будуть досягнуті та оцінені.

Якщо виробнича практика є частиною організованої мобільності (напр., практика Erasmus), в угоді про навчання щодо практики (див. ключові документи у розділі 6) має бути вказана кількість кредитів, які присвоюються студенту за умови досягнення очікуваних результатів навчання.

У випадку проходження виробничої практики під час формального навчального процесу, але яка не вимагається програмою, все одно бажано визначити результати навчання та навантаження в угоді про навчання. Результати навчання, досягнуті під час не обов'язкової виробничої практики, мають також бути задокументовані, наприклад, в академічній виписці, додатку до диплома (див. ключові документи у розділі 6) або документі Europass Mobility. Вони також можуть визнаватися присвоєнням відповідних кредитів ЄКТС, які в цьому випадку є додатковими до стандартної кількості в 60 кредитів ЄКТС на навчальний рік.

4.1.4. Моніторинг призначення кредитів

Призначення кредитів новій програмі або компоненту має бути затверджено відповідно до національних та/або інституційних правил. Під час виконання програми необхідно здійснювати регулярний моніторинг призначення кредитів для визначення, наскільки реалістичним є підраховане навантаження. Як затвердження, так і моніторинг призначення кредитів, як і інші аспекти кредитної системи, мають бути частиною процедури внутрішнього інституційного забезпечення якості.

Моніторинг може здійснюватись різними способами. Яким би не був використаний метод, зворотний зв'язок зі студентами та викладацьким складом має

становити істотну складову перевірки та перегляду призначення кредитів. Інформація щодо часу завершення та результати оцінювання програм та їхніх компонентів також є частиною моніторингу призначення кредитів.

Важливо інформувати студентів та викладачів про цілі моніторингу та спосіб його виконання, забезпечуючи точні відповіді та високий рівень відгуку.

Якщо оцінювання виявить розходження між передбаченим навантаженням та часом, фактично витраченим більшістю студентів для досягнення очікуваних результатів навчання, перегляд навантаження, результатів та методів навчання стає необхідним. Цей перегляд повинен здійснюватися не під час поточного навчального року, а має стосуватися наступних навчальних років.

4.2. Присвоєння кредитів ЄКТС

Кредити ЄКТС присвоюються особам, що навчаються, лише після того, як відповідне оцінювання покаже, що вони досягли необхідних результатів навчання у компоненті програми або кваліфікації. Кредити присвоюються закладами, що мають право присвоювати кваліфікації. Якщо необхідні результати навчання досягнуті у неформальному або неофіційному контекстах, присвоюється така сама кількість кредитів, яка передбачена формальною програмою навчання, але після відповідного оцінювання. Для підтвердження неформального або неофіційного навчання вищі навчальні заклади можуть запроваджувати форми оцінювання, що відрізняються від передбачених для тих, хто навчається за формальною програмою навчання (див. розділ 4.5.). У будь-якому випадку, методи оцінювання мають бути публічно доступними.

Присвоєння кредитів засвідчує, що той, хто навчається, відповідає вимогам компонента. Кількість кредитів, присвоєних особі, що навчається, є такою самою, як і кількість кредитів, призначених компоненту. Повна кількість кредитів завжди присвоюється, якщо студент отримав прохідну оцінку; вона ніколи не коригується відповідно до рівня успішності особи, що навчається. Кредити ЄКТС не показують, наскільки успішно особа, що навчається, задовольняє вимоги щодо їх присвоєння. Рівень успішності особи, що навчається, виражається за допомогою інституційної або національної системи оцінок.

Деякими національними або інституційними положеннями передбачаються процедури «звільнення/компенсації»¹⁷. У таких випадках деталі цього процесу мають бути прозорими.

Окремим особам, що навчаються, може бути присвоєно більше або менше ніж 60 кредитів за навчальний рік, якщо вони успішно виконують більше або менше освітніх компонентів, ніж це заплановано у навчальній програмі.

4.3. Накопичення кредитів ЄКТС і прогресія

[3 ключових особливостей:]

«Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені.»

На європейському рівні Болонська рамка кваліфікацій визначає діапазони кредитів, що мають бути накопичені тим, хто навчається, для отримання кваліфікації, що відповідає першому і другому циклам (див. розділ 3.3.). Діапазони кредитів для кваліфікацій в межах національних рамок кваліфікацій є сумісними з діапазонами кредитів Болонської рамки, навіть якщо перші можуть бути прескриптивнішими та детальнішими.

На національному або інституційному рівнях правила прогресії або вимоги програми надають тим, хто навчається, можливість просуватися в межах окремого циклу для отримання певної кваліфікації. Вони визначають, за які результати навчання, на якому рівні, як можуть накопичуватись кредити. Правила прогресії можуть виражатися в термінах кількості кредитів або діапазону кредитів, що вимагається на різних етапах у межах програми навчання (напр., мінімальна кількість кредитів, що вимагається для переходу з одного навчального року/семестру на інший). Вони також можуть бути сформульовані у термінах детальних правил щодо того, які компоненти мають та/ або можуть бути виконані, на якому етапі та рівні (напр., обов'язкові

курси, курси за вибором та необхідні попередні курси). Правила можуть бути сформульовані з урахуванням усіх зазначених вище моментів.

Правила прогресії також стосуються кількості кредитів, що мають бути отримані на різних рівнях за національною рамкою кваліфікацій. Деякі рамки кваліфікацій є також кредитними рамками, тобто в них визначається кількість кредитів на кожний тип кваліфікації (напр., магістра). Такі кредитні рамки визначають кількість кредитів, що повинна бути присвоєна після досягнення необхідних результатів навчання. Правила прогресії описують, як особи, що навчаються, просуваються траєкторією навчання з метою послідовного отримання необхідної кількості кредитів.

Накопичення кредитів документально фіксується в офіційній академічній довідці, отже, особи, що навчаються, матимуть запис/ зафіксоване підтвердження результатів, яких вони досягли на кожному етапі своєї освітньої траєкторії.

4.4. Трансфер кредитів ЄКТС

[3 ключових особливостей:]

«Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запроповану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) може мати місце лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном».

Успішний трансфер кредитів вимагає академічного визнання кредитів. Визнання кредитів є процесом, через який заклад визнає, що певні результати навчання, отримані та оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють певні вимоги однієї з програм, які він пропонує. Враховуючи розмаїття програм та вищих навчальних закладів, маловірогідно, що кредити і результати навчання окремого освітнього компонента в різних програмах збігатимуться. Отже, рекомендується гнучкий підхід до визнання кредитів, отриманих в інших контекстах. Треба домагатися «справедливого визнання», а не ідеального еквівалента. Таке «справедливе визнан-

¹⁷ Звільнення - це термін, що використовується, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у випадку, коли інші пов'язані компоненти складені із достатньо високими оцінками.

ня» має ґрунтуватися на результатах навчання, тобто тому, що особа знає та здатна виконувати, а не тому, які формальні процедури привели до завершення кваліфікації або її компонента¹⁸. Процес визнання має бути прозорим.

Рекомендації щодо критеріїв і процедур оцінювання іноземних кваліфікацій¹⁹, прийняті комітетом Лісабонської конвенції з визнання, визначають, що:

іноземна кваліфікація повинна визнаватися, якщо не можна продемонструвати істотну різницю між кваліфікацією, визнання якої запитується, та відповідною кваліфікацією держави, в якій запитується визнання. При застосуванні цього принципу процедура оцінювання повинна зводитись до встановлення, чи є:

(а) різниця в результатах навчання між іноземною кваліфікацією і відповідною кваліфікацією країни, в якій запитується визнання, занадто істотно для того, щоб надати визнання іноземній кваліфікації відповідно до прохання заявника.

Визнання означає, що кількість кредитів, отриманих за відповідні результати навчання, досягнуті на відповідному рівні, в іншому контексті, замінить кількість кредитів, що призначається за ці результати навчання в закладі, який надає кваліфікацію. Наприклад, фактично компонент в 4 кредити ЄКТС в одному навчальному закладі може замінити компонент в 5 кредитів ЄКТС іншого навчального закладу, якщо результати навчання є еквівалентними. Тоді студенту присвоюється 5 кредитів ЄКТС.

¹⁸ Адам С. (2004) Остаточний звіт та рекомендації конференції: покращання систем визнання ступенів та навчальних кредитних балів в Європейському просторі вищої освіти. (Adam, S (2004) Final report and Recommendations of the Conference: Improving the recognition systems of degrees and study credit points in the European Higher Education Area.) http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_ReportP_S_Adam.pdf

¹⁹ Повний текст документа див.: Рекомендації щодо критеріїв і процедур оцінювання іноземних кваліфікацій, прийняті комітетом Лісабонської конвенції з визнання на його другому засіданні, Рига, 6 червня 2001 р. http://www.coe.int/t/dg4/higher-education/Recognition/Criteria%20and%20procedures_EN.asp#TopOfPage

Рішення про визнання кредитів та їхній трансфер (перенесення) приймає заклад, що надає кваліфікацію, на основі достовірної інформації про досягнуті результати навчання, а також про засоби оцінювання та їх валідацію (підтвердження). Інформація про політику визнання у навчальних закладах має бути оприлюдненою і легкодоступною.

В ЄКТС визнання кредитів з метою їх накопичення та трансферу полегшується ключовими документами ЄКТС, такими, як каталог курсу, угода про навчання та академічна довідка (див. розділ 6).

4.4.1. ЄКТС і періоди навчання за кордоном

У випадку узгодженої мобільності студентів три залучені сторони - домашній навчальний заклад, навчальний заклад, що приймає, та студент мають підписати Угоду про навчання з мобільності (див. розділ 6.3.1.) до початку періоду мобільності. У таких випадках повне академічне визнання кредитів домашнім закладом відбувається автоматично, якщо виконані всі умови, передбачені Угодою про навчання.

Усі навчальні компоненти, що будуть виконуватися за кордоном, мають бути перераховані в Угоді про навчання. Якщо студент отримає кредити за початкові компоненти, не вказані в угоді, домашній заклад сам вирішує, зараховувати їх чи ні. У разі змін у програмі навчання, погодженої зі студентом, до Угоди про навчання можуть бути внесені зміни, але такий варіант зі змінами має бути ще раз підписаний тими самими трьома залученими сторонами в межах узгодженого періоду часу.

Визнання кредитів у межах спільних програм передбачається положенням про запровадження такої програми. У випадку спільних програм немає необхідності в Угоді про навчання з мобільності, оскільки кредити, отримані в закладі-партнері, автоматично визнаються у разі виконання усіх правил та умов спільної програми.

Подальші вказівки щодо організації періодів навчання за кордоном в межах двосторонніх угод можна знайти у додатку 2 до цього Довідника.

4.5. ЄКТС і навчання впродовж життя

[3 ключових особливостей:]

“ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності при навчанні впродовж життя. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.”

Використання ЄКТС для навчання впродовж життя посилює прозорість програм навчання і досягнень не лише тоді, коли йдеться про основні ступені вищої освіти (бакалавр, магістр або доктор), але й стосовно усіх інших видів навчальної діяльності, що надаються, або результатів навчання, які визнаються вищими навчальними закладами. Той факт, що всі навчальні досягнення є задокументованими та отримали відповідні кредити ЄКТС, дає можливість особам, що навчаються, одержати визнання такого навчання з метою отримання кваліфікації, якщо ці результати навчання відповідають вимогам кваліфікації.

4.5.1. ЄКТС і неперервна освіта

Не всі особи, що навчаються, є студентами денної (повної) форми навчання, зарахованими на регулярні програми навчання. Все більше дорослих осіб займаються автономною підготовкою, не ставлячи за обов'язкову мету отримання певної кваліфікації. Перед вищими навчальними закладами все частіше постає вимога задоволення потреб дорослих осіб та/або роботодавців та забезпечення індивідуальними траєкторіями навчання.

При використанні ЄКТС для потреб неперервної освіти, застосовуються самі принципи призначення, присвоєння, трансферу (перенесення) і накопичення кредитів. Як і у випадку з кредитами, призначеними компонентам, що є частиною навчальних програм, кредити, що призначаються в неперервній освіті, ґрунтуються на навантаженні, що зазвичай потрібно для досягнення очікуваних результатів навчання.

Кредити, присвоєні в неперервній освіті, можуть бути визнані та накопичені з метою отримання кваліфікації або ні, залежно від бажання того, хто навчається, та/або вимог для присвоєння кваліфікації. Деякі з тих, хто навчаються, можуть бути зацікавлені тільки у проходженні певного освітнього компонента, не маючи бажання отримати кваліфікацію.

4.5.2. ЄКТС та визнання неформального і неофіційного навчання

Люди часто мають цінні компетенції, яких вони набули поза межами вищих навчальних закладів через інші види навчальної діяльності, роботи або життєвий досвід. Немає причини, чому нетрадиційні «студенти» не можуть отримати користь від прозорості та визнання, що можуть надати заклади, використовуючи ЄКТС.

Визнання неформального та неофіційного навчання відкриває можливості для досягнення кваліфікації вищої освіти для тих, хто не мав змоги або не бажав одержати її у традиційний спосіб.

Вищі навчальні заклади мають мати право присвоювати кредити за результати навчання, отримані поза межами формального навчального контексту завдяки досвіду роботи, хобі або самоосвіті, за умови, що ці результати навчання відповідають вимогам їхніх кваліфікацій або компонентів. Визнання неформального або неофіційного навчання повинно мати наслідком присвоєння кредитів ЄКТС у кількості, що призначається відповідній частині формальної програми. Кількість присвоєних кредитів має бути такою самою, як і кількість кредитів, призначених формальним освітнім компонентам зі схожими результатами навчання.

Як і у випадку формальної освіти, присвоєнню кредитів передують оцінювання для підтвердження досягнення результатів навчання. Критерії оцінювання та пов'язані з ними методи повинні бути розроблені так, аби виміряти досягнення очікуваних результатів навчання на відповідному рівні, без урахування специфіки навчальної діяльності. Наприклад, обговорення предмета дослідження в аудиторії більше не враховуватиметься при оцінюванні, водночас відповідний результат навчання, що полягає у наданні аргументів під час взаємодії з групою, вважатиметься релевантним.

Навчальні заклади заохочуються до опублікування для загального доступу на своїх Веб-сайтах інформації щодо своєї політики визнання та практик неформального чи неофіційного навчання. До цієї політики мають входити такі елементи, як зворотний зв'язок з особами, що навчаються, щодо результатів оцінювання або можливість звернення (оскарження). Навчальні заклади також заохочуються до створення «структур з оцінювання» для надання порад, консультацій, та визнання неформального чи неофіційного навчання. Ці структури можуть бути різної форми, залежно від національних чи

інституційних практик (напр., вони можуть існувати в межах одного вищого навчального закладу або як спільні центри для декількох закладів).

Через запровадження процедур визнання неформального та неофіційного навчання посилюється соціальний вимір вищих навчальних закладів. Навчальні заклади виконують мету сприяння доступу на навчання осіб з професійного середовища та низки нетрадиційних навчальних середовищ, роблячи свій внесок у втілення ідеї навчання впродовж життя.

Схема 1 - Приклад використання кредитів для навчання впродовж життя - Шотландська кредитна рамка кваліфікацій (SCQF)²⁰

Порадник «Шотландська кредитна рамка кваліфікацій» заохочує до використання валідації неформального та неофіційного навчання для:

- особистого і кар'єрного розвитку (формальне визнання);
- присвоєння кредитів (сумарне визнання).

Останнє включає оцінювання, потім визначення величини кредитів (*credit rating*) за навчання через досвід, здійснене до того, як особа, що навчається, вступила на формальну програму або кваліфікацію. Визначення величини кредитів є процесом, за яким встановлюється вартість кредиту за навчання. Зазвичай це означає, що заклад, який приймає визначає кількість кредитів, яка може бути присвоєна особі, що навчається, за певною програмою навчального закладу або організації.

Процес присвоєння кредитів за неформальне або неофіційне навчання має такі три етапи:

1. Початкові консультації і рекомендації (що включає цей процес для особи, яка навчається, які існують граничні межі для кредитів за неформальне/неофіційне навчання, якими є витрати, ролі, зобов'язання особи, що навчається, та викладача/консультанта, різні траєкторії навчання на кваліфікацію).
2. Підтримка (свідомий процес, розуміння результатів навчання, визначення власних результатів навчання, збір даних, відбір)
3. Визнання/оцінювання (оцінювання даних про досягнення результатів навчання і критерії оцінювання)
4. Присвоєння кредитів (кредити, присвоєні за цим процесом, такої самої вартості, як і кредити, отримані при формальному навчанні).

²⁰ За презентацією Рут Віттакер (Ruth Whittaker), Каледонська академія, Каледонський університет Глазго, представлена на Болонському семінарі з вищої освіти, яка ґрунтується на результатах навчання (21-22 лютого 2008 р., Едінбург). Повну версію презентації див. на: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/Edinburgh2008.htm>

5. Забезпечення якості і ЄКТС

Основна відповідальність за забезпечення якості лежить на кожному з вищих навчальних закладів²¹. Внутрішнє забезпечення якості передбачає усі процедури, що виконуються вищими навчальними закладами, щоб забезпечити відповідність якості їхніх програм та кваліфікацій своїм специфікаціям (стандартам) та вимогам інших органів, що законодавчо уповноважені робити специфікації (стандарти). Зовнішні перегляди (огляди) якості, що виконуються агенціями із забезпечення якості, забезпечують зворотний зв'язок із закладами та надають інформацію зацікавленим сторонам. Взяті разом внутрішнє забезпечення якості та зовнішні перегляди (огляди) якості мають на меті запровадження *Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*²².

Використання ЄКТС відповідає *Стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості*, особливо стандартам 1.2. та 1.7., в яких зазначається, що:

- навчальні заклади повинні мати офіційний механізм затвердження, періодичного перегляду та моніторингу своїх навчальних програм і кваліфікацій (дипломів, ступенів)²³. Передбачається, що забезпечення якості програм і кваліфікацій (дипломів, ступенів) включатиме:
- розробку й публікацію чітко сформульованих очікуваних результатів навчання²⁴;
- уважне ставлення до розробки навчальних планів, програм та їхнього змісту²⁵;
- навчальні заклади повинні регулярно опубліковувати найсвіжішу, неупереджену й об'єктивну інформацію - як кількісну, так і якісну - про навчальні програми і кваліфікації, які вони пропонують²⁶.

Якість запровадження та використання ЄКТС вищими навчальними закладами повинна забезпечуватися через відповідні процедури (напр., внутрішній та зовнішній перегляд якості та зворотний зв'язок зі студентами).

²¹ Створення Європейського простору вищої освіти: Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту, Берлін, 19 вересня 2003 р. (*Realising the European Higher Education Area. Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education*).

²² Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (2005) *Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти* (European Association for Quality Assurance in Higher Education (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*): <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines-for-QA.pdf>

²³ *Стандарти та рекомендації*, с. 16.

²⁴ *Ibidem*, с. 16.

²⁵ *Ibidem*, с. 16.

²⁶ *Ibidem*, с. 19.

Схема 4. - Добра практика ЄКТС і забезпечення якості

Що стосується забезпечення якості ЄКТС та пов'язаних процесів, є доброю практикою, якщо процеси забезпечення якості у вищих навчальних закладах забезпечують те, щоб за усіма програмами вищої освіти:

- освітні компоненти виражалися в термінах відповідних результатів навчання; була доступна чітка інформація щодо їх рівня, кількості кредитів, організації навчання і оцінювання;
- навчання могло бути завершене за час, офіційно визначений для нього (навантаження, пов'язане із семестром, триместром чи навчальним роком, є реальним);
- щорічний моніторинг вивчав будь-які зміни у способах виконання та отриманих результатах;
- студенти забезпечувалися детальною інформацією та вказівками задля того, щоб вони мали необхідні відповідні передумови (пререквізити, попередні навчальні дисципліни) та супутні умови (кореквізити, супутні навчальні дисципліни) для вивчення будь-яких навчальних дисциплін, та не дозволялося вибирати освітні компоненти невідповідного рівня або попередньо вивчені на тому самому рівні²⁷.

Відносно мобільних студентів та визнання це означає, що:

- процеси трансферу (перенесення) кредитів включені до регулярного моніторингу, процедур перегляду та валідації;
- призначений штат, що відповідає за питання трансферу кредитів та визнання;
- угоди про навчання є завершеними в усіх випадках; їхня розробка та будь-які подальші зміни до них потребують надійного затвердження²⁸;
- мобільні студенти вивчають звичайні освітні компоненти з існуючого каталогу курсу; вони працюють в затверженому режимі повного оцінювання для цих компонентів та отримують оцінки в такий самий спосіб, як і домашні студенти;
- надаються детальні виписки, в яких зазначаються присвоєні кредити та одержані оцінки;
- визнання надається для усіх успішно завершених освітніх компонентів та їхніх відповідних (асоційованих) кредитів, виконаних як частина затверженої угоди про навчання; результати оголошують та надають без зволікань;
- існують об'єктивні процедури оціночної інтерпретації успішно завершених кредитів, отже, не лише кредити, а й оцінки відображаються відповідно в отриманих кінцевих кваліфікаціях.

²⁷ Пререквізити (попередні вимоги): необхідні попередні знання, звичайно визначені у формі успішного закінчення інших (попередніх) освітніх компонентів. Кореквізити (супутні вимоги): освітні компоненти, які вимагають щоб певні інші компоненти вивчалися одночасно або безпосередньо після успішного досягнення результатів навчання відповідних цьому компоненту.

²⁸ При розробці угод про навчання мають використовуватися поняття «справедливого визнання» та неточного (нестроного) еквівалента, як такі, що мають відношення до Конвенції з визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні 1997 року; Пояснювальний звіт: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Htm/165.htm>

6. Ключові документи ЄКТС

[3 ключових особливостей:]

“Перенесенню (трансферу) та накопиченню кредитів сприяє використання ключових документів ЄКТС (каталог курсу, аплікаційна форма студента, угода про навчання та академічна довідка) та Додаток до диплома.”

Ключові документи ЄКТС, описані в цьому розділі, утворюють широко застосовуваний та прийнятний спосіб показання тих елементів інформації, що є корисними для усіх осіб, що навчаються (включаючи мобільних та немобільних студентів), викладацького та адміністративного складу, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Коректне використання ключових документів ЄКТС забезпечує прозорість та покращує якість вищої освіти.

Навчальні заклади все частіше ведуть облік досягнень осіб, що навчаються, у систематичний спосіб за допомогою комп'ютеризованої системи запису досягнень студентів, яка поєднує інформацію, що міститься у ключових документах ЄКТС та інших документах, таких, як, наприклад, Додаток до диплома²⁹.

6.1. Каталог курсу

Першим ключовим документом є Каталог курсів. Він є основним довідником для всіх студентів, що навчаються у закладі.

Точний формат каталогу встановлює сам навчальний заклад. Можна вважати, що доречнішим є відокремити загальну інформацію для студентів від академічної інформації. У будь-якому випадку вся інформація має бути детальною, доступною для користувача та найновішою. Каталог має бути опублікованим на Веб-сайті навчального закладу, щоб усі зацікавлені сторони мали зручний доступ до нього. Він має бути оприлюднений завчасно, аби дати змогу студентам зробити свій вибір.

Перелік питань рекомендованого змісту Каталогу курсів подається нижче (розділ 6.1.1.). Перелік питань демонструє весь спектр інформації, що має бути подано. Важливо, аби інформація про запропоновані кваліфікації, навчання (викладання), процедури навчання і оцінювання, рівень програм, окремі освітні компоненти та навчальну літературу, доступні для студентів, була добре задокументованою та легко зрозумілою.

Усі особи, що навчаються, повинні мати можливість обрати особу, яка може надати їм необхідні поради на інституційному рівні або на рівні окремого відділення/спеціальності (предмета). Отже, важливо, щоб каталог містив імена контактних осіб з інформацією про те, як, де і коли можна зв'язатися з ними.

Прозорість та доступність стосуються також мови. Оприлюднена інформація має бути доступною на Веб-сайті не лише місцевою мовою, але, бажано, й іншою широкоживаною мовою для посилення прозорості також і на міжнародному рівні³⁰. Посилання на приклади Каталогів курсу можна знайти на таких Веб-сторінках [див. с. 27 англ. версія].

²⁹ Додаток до диплома є також частиною інформаційного пакета інструментів прозорості Європас. <http://europass.cedefop.europa.eu/europass/home/hornav/Introduction/navigate.action>

³⁰ Друга мова, яка вимагається від закладів, що подають заявку на отримання ярлика ЄКТС, - англійська.

6.1.1. Перелік питань для Каталогу курсу/ Перелік для інформаційного пакета

Частина 1 - Інформація про заклад:

- Назва і адреса.
- Академічний календар.
- Адміністрація закладу.
- Загальний опис закладу (зокрема тип і статус).
- Перелік програм, які пропонує заклад.
- Загальні вимоги до зарахування.
- Загальні положення (умови) про визнання попереднього навчання. (формального, неформального, неофіційного).
- Загальні процедури реєстрації.
- Присвоєння кредитів ЄКТС на основі навчального навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання.
- Інформація (положення) про консультативну допомогу студентам.

Частина 2. Інформація про програми:

Загальний опис:

- Кваліфікація, що присвоюється.
- Рівень кваліфікації.
- Спеціальні вимоги до зарахування.
- Спеціальні положення (умови) про визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного).
- Вимоги і положення до кваліфікації.
- Профіль програми.
- Ключові результати навчання.
- Професійні профілі випускників з прикладами.
- Доступ до подальшого навчання.
- Діаграма структури курсу в кредитах ЄКТС (60 на навчальний рік повного навчання).
- Положення про екзамени, оцінювання й оцінки.
- Вимоги до випуску (закінчення навчання) (навчального закладу).
- Форма навчання (денна (повна), заочна, вечірня (часткова), дистанційна).
- Директор програми або відповідна посадова особа.

Опис окремих одиниць (складових) курсу:

- Назва (модуля, навчальної дисципліни).
- Код (модуля, навчальної дисципліни).
- Тип (модуля, навчальної дисципліни) (обов'язковий, факультативний).
- Рівень (модуля, навчальної дисципліни) (напр. першого, другого, третього циклу; підрівень, якщо необхідно).

- Рік навчання (якщо необхідно).
- Семестр/триместр, в яких викладається модуль (навчальна дисципліна).
- Кількість кредитів ЄКТС, що присвоюються.
- Ім'я лектора(ів) (викладача).
- Результати навчання (модуля, навчальної дисципліни).
- Спосіб навчання (аудиторне, дистанційне навчання).
- Необхідні обов'язкові попередні та супутні модулі (навчальні дисципліни, курси) (пререквізити і кореквізити).
- Рекомендовані компоненти програми за вибором (модулі, навчальні дисципліни).
- Зміст навчальної дисципліни (курсу).
- Рекомендована література.
- Запланована навчальна діяльність та методи навчання.
- Методи і критерії оцінювання.
- Мова навчання.
- Виробнича практика.

Частина 3. Загальна інформація для студентів:

- Вартість проживання.
- Житло.
- Харчування.
- Медичне забезпечення (послуги).
- Можливості для студентів з особливими потребами.
- Страхування.
- Фінансове забезпечення (підтримка) студентів.
- Відділ студентських справ.
- Умови для навчання.
- Міжнародні програми.
- Практична інформація для мобільних студентів.
- Мовні курси.
- Практика (стажування), інтернатура.
- Умови для занять спортом та дозвілля.
- Студентські організації.

6.2. Аплікаційна форма студента

Аплікаційна форма ЄКТС (форма-заява) студента розроблена для мобільних студентів, які проведуть обмежений період навчання в іншому навчальному закладі. Студенти, які мають намір завершити навчання в іншому навчальному закладі, мають зараховуватися за стандартною процедурою, що існує в певному навчальному закладі, і, відповідно, повинні заповнити інші типи форм-заяв.

Аплікаційна форма студента містить усю необхідну інформацію про мобільного студента, яку потребує потенційний заклад, що приймає. Якщо навчальний заклад потребуватиме додаткову інформацію від студента, що надходить (наприклад, стосовно проживання, особливих вимог, пов'язаних зі станом здоров'я), він може вимагати її окремо.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Аплікаційної форми студента, щоб допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.3. Угода про навчання

У вищих навчальних закладах студенти зазвичай реєструються на програму навчання та на певну кількість окремих складових курсу/навчальних дисциплін, модулів або на рік, або на термін в один семестр. На практиці ця інформація подається в Угоді про навчання для домашніх студентів. Реєструючи студента, вищий навчальний заклад укладає угоду про надання курсів та присвоєння кредитів за досягнення очікуваних результатів навчання.

6.3.1. Угода про навчання для мобільних студентів

Угода про навчання ЄКТС була розроблена передусім для мобільних студентів, щоб забезпечити для них обов'язкову угоду до початку мобільного етапу навчання. Коли ця угода використовується для мобільних студентів, вона містить перелік компонентів курсу (навчальних дисциплін) або модулів чи інших освітніх компонентів, які студент планує отримати в іншому навчальному закладі, а також кодовий номер та кількість кредитів ЄКТС, призначених компонентам.

Угода про навчання ЄКТС укладається на семестр або навчальний рік та повинна бути підписана домашнім закладом, закладом, що приймає та студентом. Особи, що підписують угоду від імені цих двох навчальних закладів, повинні мати на це формальні повноваження, що дозволяють їм брати зобов'язання з боку установи. Зобов'язанням з боку установи, що приймає, є реєстрація студента, що

вступає на заплановані одиниці курсу (навчальні дисципліни)/ модулі та забезпечення необхідної навчальної діяльності; для домашнього закладу - це гарантування визнання кредитів, отриманих в іншому навчальному закладі. Студент не повинен вести переговорів щодо академічного визнання з окремими представниками викладацького складу. Угода про навчання разом Академічною довідкою (випискою) має на меті гарантувати повне визнання програми навчання, виконаної студентом у закладі, що приймає.

Програма навчання може потребувати змін після прибуття мобільного студента. У таких випадках до Угоди про навчання якомога скоріше вносяться зміни, що затверджуються трьома сторонами: домашнім закладом, закладом, що приймає та студентом. Тільки так можна повністю гарантувати збереження визнання мобільного періоду навчання.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Угоди про навчання, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.3.2. Угода про навчання з виробничої практики - Угода про практичну підготовку

Угоди про навчання або Угоди про підготовку є також важливими для виробничих практик, які вимагаються як частина програми. Вони мають містити ті самі основні елементи, що й стандартна Угода про навчання, хоча, безумовно, між ними існує різниця.

В Угоді про підготовку мають бути чітко зазначені місце проходження практики, її тривалість, робота, що має бути виконана (опис робочого завдання), права та обов'язки того, хто навчається, та очікувані результати навчання. Також в ній повинно зазначатися, яке оцінювання та критерії оцінювання будуть використані при оцінюванні очікуваних результатів навчання, та хто буде відповідальним за практику, тобто роль роботодавця (того, хто надає базу практики) та роль, там, де можливо, установи, що приймає.

Угода про підготовку має бути підписана трьома сторонами - особою, що навчається, домашнім навчальним закладом та роботодавцем (тим, хто надає базу практики). Там, де передбачається участь закладу, що приймає, він також має підписати угоду. Основна відповідальність лежить на закладі, що надає кваліфікацію. В угоді має бути визначена кількість кредитів ЄКТС, що будуть присвоєні після досягнення очікуваних результатів навчання.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Угоди про підготовку, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.4. Академічна довідка (виписка)

Чимало закладів видають кожному студенту академічну довідку (виписку) наприкінці кожного семестру або року. Це - важливий документ і для студента, і для установи. Він забезпечує, щоб студент мав точну й оновлену реєстрацію його прогресу, виконаних освітніх компонентів, кількості присвоєних кредитів ЄКТС та отриманих оцінок. Академічна довідка ЄКТС є таким підтвердженням в узгодженій формі. Вона є важливим формальним

документом, що свідчить про прогрес студента та визнання.

Для мобільних студентів домашній заклад спочатку видає академічну довідку на кожного окремого мобільного студента та надсилає її до приймаючої установи до від'їзду з метою надання інформації про вже завершені студентом освітні компоненти, їхній рівень та отримані результати. Відповідно установа, що приймає, видає свою академічну довідку на кожного студента, що вступає, та надсилає її до домашньої установи наприкінці кожного періоду навчання. Отже, вона формально підтверджує завершену студентом роботу, присвоєні кредити та отримані впродовж періоду мобільності оцінки за місцевою шкалою.

Оскільки виписка є важливим документом при реєстрації прогресу усіх студентів та для визнання навчальних досягнень, украй важливо визначити, хто є відповідальним за її видачу, як вона видається і як вона надається студенту.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок академічної довідки (виписки), аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

7. Додаткові джерела

7.1. Кредитні системи і системи кваліфікацій

Європейські інструменти:

- *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти*
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
 Допоміжний звіт: *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, Міністерство науки, технологій і інновацій, 2005*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf
- *Рекомендації Європейського парламенту і Ради Європи від 23 квітня 2008 щодо запровадження Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя*
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>
 Інша інформація про Європейську рамку кваліфікацій:
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm#doc
- Конвенція з визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні (CETS 165, 1997)
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=165&CL=ENG>
 Пояснювальний звіт про Конвенцію:
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

Публікації на європейському рівні:

- Tuning Educational Structures in Europe (2007)
http://tuning.unideusto.org/tuningeu/images/stories/template/General_Brochure_final_version.pdf
 Інша інформація і результати проекту «Тюнінг»:
<http://unideusto.org/tuning>

Відповідні звіти Болонських семінарів

- Болонський семінар «Розробка загального розуміння результатів навчання і ЄКТС»: Порто, Португалія, 19-20 червня 2008 Фінальний звіт і рекомендації http://portobologna.up.pt/documents/BS_P_Report_20080915_FINAL.pdf
 Інша інформація про семінар (матеріали, презентації):
<http://portobologna.up.pt/>
- Болонський семінар 'ЄКТС, що ґрунтується на результатах навчання і навчальному навантаженні' Москва, Росія, 17-18 квітня 2008 Висновки http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Moscow_April2008_conclusions_final.pdf
- Wagenaar, Robert (2006) 'An Introduction to the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)', in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association <http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
- Le Mouillour, Isabelle, commissioned by Cedefop (2005) *European approaches to credit (transfer) systems in VET. Cedefop Dossier 12. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities*
http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/424/6014_en.pdf
- Adam, Stephen (2004) *Improving the recognition system of degrees and study credit points in the European Higher Education Area*.
 Болонський семінар з питань визнання, Латвійський університет, Рига, 3-4 грудня 2004, організований урядом Латвії і Радою Європи, за підтримки програми ЄС Сократес. Фінальний звіт і рекомендації конференції.
http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_ReportP_S_Adam.pdf

- European Association for Quality Assurance in Higher Education (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Helsinki: European Association for Quality Assurance in Higher Education
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines-for-QA.pdf>
- Gehmlich, Volker (2006) 'The Added Value of Using ECTS' in: EUA, Bologna Handbook. Making Bologna Work. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>

7.2. Розроблення навчального плану

- Volker Gehmlich, Andy Gibbs, Raimonda Markeviciene, Terence Mitchell, Graeme Roberts, Anne Siltala, Marina Steinmann (2008) *Yes! Go! A Practical Guide to Designing Degree Programmes with Integrated Transnational Mobility, DAAD*

7.3. Результати навчання

- Болонський семінар «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання, - Шотландський досвід», Единбург, Великобританія, 21-22 лютого 2008
Висновки і рекомендації
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Final_Conclusions_and_Recommendations.pdf
Остаточний звіт
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_final_report.pdf

Інша інформація з семінару (внески, презентації):

- <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/Edinburgh2008.htm>
- Adam, Stephen (2008) *Learning Outcomes Current Developments in Europe: Update on the Issues and Applications of Learning Outcomes Associated with the Bologna Process*. Edinburgh: Scottish Government
Представлено на Болонському семінарі: «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання»: Досвід Шотландії (лютий 2008, Единбург).
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Adams.pdf
- Kennedy, Declan, Hyland, Aine, and Ryan, Norma (2006) 'Writing and Using Learning Outcomes: A Practical Guide' in: EUA, Bologna Handbook. *Making Bologna Work*. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
- Adam, Stephen (2004) *Using Learning Outcomes: A consideration of the nature, role, application and implications for European education of employing learning outcomes at the local, national and international levels*
Представлено на Болонському семінарі: «Використання результатів навчання» (липень 2004, Единбург).
http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol_sem/Seminars/040701-02Edinburgh/040620LEARNING_OUTCOMES-Adams.pdf
- Cedefop (2008) *The Shift to Learning Outcomes: Conceptual, political and practical developments in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
Узагальнення:
http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/494/4079_en.pdf
Повний звіт буде опублікований пізніше.

7.4. Національні публікації

Кожна країна опублікувала, або в процесі опублікування інформації про свої національні кваліфікації і системи кредитів. Два приклади - Шотландія і Ірландія:

- Шотландська кредитна рамка кваліфікацій
<http://www.scqf.org.uk>
- Національне кваліфікаційне управління Ірландії - Національна рамка кваліфікацій
<http://www.nfq.ie/nfq/en/index.html>
- HRK (2007) Bologna Reader II, Neue Texte und Hilfestellungen zur Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses an deutschen Hochschulen, Bonn
http://www.hrk.de/bologna/de/Bologna_Reader_gesamt.pdf
- Gehmlich, Volker (2008) Die Einführung eines Nationalen Qualifikationsrahmens in Deutschland - DQR - Untersuchung der Möglichkeiten für den Bereich des formalen Lernens, Osnabrück : Univ., Fak. für Wirtschafts- und Sozialwiss
- Meijers, van Overveld, Perrenet with the cooperation of Borghuis and Mutsaers (2005) Criteria for Academic Bachelor's and Master's Curricula
http://www.jointquality.nl/content/descriptors/AC_English_Gweb.pdf
- Hildbrand, Tresp, Jäger Tückmantel (2008) The Curricula Reform at Swiss Institutes of Higher Education: An Analysis of the Current State and Perspectives in the Bologna Reform
www.crus.ch/dms.php?id=5499

8. Глосарій

Завданням глосарія є тлумачення термінів Довідника користувача ЄКТС.

Накопичення	Процес накопичення кредитів, присвоєних за досягнення результатів навчання освітніх компонентів або іншої навчальної діяльності.
Accumulation	The process of collecting credits awarded for achieving the learning outcomes of educational components or other learning activities.
Призначення кредитів	Процес призначення кількості кредитів кваліфікаціям/програмам або іншим освітнім компонентам.
Allocation of Credit	The process of assigning a number of credits to qualifications/ programmes or to other educational components.
Оцінювання	Сукупність методів (письмові, усні та практичні тести/екзамени, проекти і портфоліо), що використовуються при оцінюванні досягнення особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.
Assessment	The total range of methods (written, oral and practical tests/examinations, projects and portfolios) used to evaluate learners' achievement of expected learning outcomes.
Критерії оцінювання	Описи того, що має зробити особа, яка навчається, щоб продемонструвати досягнення очікуваного результату навчання.
Assessment criteria	Descriptions of what the learner is expected to do, in order to demonstrate that a learning outcome has been achieved.
Присвоєння кредитів	Акт надання особі, що навчається, кількості кредитів, що відповідає компоненту або кваліфікації. Присвоєння кредиту визнає, що результати навчання, було оцінено, і ця особа відповідає вимогам освітнього компонента або кваліфікації.
Award of Credit	The act of delivering learners the number of credits that corresponds to the component or a qualification. The award of credit recognises that learners' learning outcomes have been assessed and that the learner satisfies the requirements for the educational component or the qualification.
Звільнення	Звільнення - це термін, що використовується, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у випадку, коли інші пов'язані компоненти складені із достатньо високими оцінками.
Condoning	Condoning is the term used when an examination board exempts a student from reassessment in a failed (or marginally failed) component if the other related components are passed with sufficiently high grades.

Контактна година	Години (зазвичай період 45-60 хвилин), затрачені студентами на навчальну діяльність під керівництвом викладацького складу.
Contact Hour	Hours (typically a period of 45-60 minutes) spent by students on activities guided by teaching staff.
Кредит (ЄКТС)	Кількісний засіб вираження обсягу навчання, що ґрунтується на навантаженні студентів, необхідному для досягнення очікуваних результатів навчального процесу осіб, що навчаються на певному рівні.
Credit (ECTS)	Quantified means of expressing the volume of learning based on the workload students need in order to achieve the expected outcomes of a learning process at a specified level.
Цикл	Усі кваліфікації у Європейському просторі вищої освіти розташовані за трьома циклами. Однією з цілей, визначених у Болонській декларації у 1999 р., є “прийняття системи, що ґрунтується на двох основних циклах, додипломний (бакалавр, undergraduate) і післядипломний (магістр, graduate).” У 2003 році докторське навчання було також включено до Болонської структури і співвіднесене до неї як третій цикл.
Cycle	All qualifications in the European Higher Education Area are located within three cycles. One of the objectives indicated in the Bologna Declaration in 1999 was the “adoption of a system based on two main cycles, undergraduate and graduate.” In 2003 doctoral studies were also included in the Bologna structure and referred to as the third cycle.
Дескриптор циклу	Загальні твердження про очікувані широкі результати навчання на кожному з трьох циклів. Добрим прикладом загальних дескрипторів циклів (рівнів) є так звані дублінські дескриптори, які стали однією із засад (разом із ЄКТС) рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.
Cycle (Level) Descriptors	Generic statements of the broad expected outcomes of each of the three cycles. A good example of general cycle (level) descriptors are the so-called Dublin Descriptors, which have served as one of the foundations (along with ECTS) for the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area
Освітній компонент	Самодостатній і формально структурований навчальний досвід (такий, як: одиниця курсу, модуль, семінар (курси підвищення кваліфікації), виробнича практика)
Educational Component	A self-contained and formally structured learning experience (such as: course unit, module, seminar, work placement).

Формальне навчання	Навчання, яке зазвичай проводиться в освітньому або навчальному закладі, структуроване в термінах цілей, часу навчання або навчальної підтримки, та веде до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Формальне навчання є цілеспрямованим з погляду особи, що навчається.
Formal learning	Learning typically provided by an education or training institution, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and leading to certification. Formal learning is intentional from the learner's perspective.
Неофіційне навчання	Навчання, яке є результатом повсякденної роботи, сімейної роботи або дозвілля. Воно не є структурованим (в термінах навчальних цілей, часу або підтримки навчання) і зазвичай не приводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Неофіційне навчання може бути спрямованим (організованим), але переважно не є цілеспрямованим (або є «випадковим», від випадку до випадку).
Informal learning	Learning resulting from daily life activities related to work, family or leisure. It is not structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and typically does not lead to certification. Informal learning may be intentional but in most cases it is non-intentional (or "incidental"/random).
Особа, що навчається	Індивідуум, задіяний в навчальному процесі (формальному, неформальному або неофіційному навчанні).
Learner	An individual engaged in a learning process (formal, non-formal or informal learning).
Студентоцентризований (підхід або система)	Підхід або система, яка сприяє розробленню навчальних програм, що спрямовані на досягнення осіб, що навчаються, узгоджує різні пріоритети таких осіб, та узгоджена з прийнятним для студентів навантаженням (тобто навантаження, що є здійсненним впродовж навчальної програми). Вона забезпечує більшу залученість осіб, що навчаються, до вибору змісту, способу, темпу і місця навчання.
Learner-centred (approach or system)	An approach or system that supports the design of learning programmes which focus on learners' achievements, accommodate different learners' priorities and are consistent with reasonable students' workload (i.e. workload that is feasible within the duration of the learning programme). It accommodates for learners' greater involvement in the choice of content, mode, pace and place of learning.
Результати навчання	Твердження про те, що особа, яка навчається, як очікується, має знати, розуміти і бути здатною робити після успішного завершення процесу навчання.
Learning Outcomes	Are statements of what a learner is expected to know, understand and be able to do after successful completion of a process of learning.

Дескриптор рівня	Загальні твердження про типові досягнення осіб, що навчаються, яким було присвоєно кваліфікацію відповідного рівня рамки кваліфікацій.
Level Descriptor	General statements of the typical achievement of learners who have been awarded a qualification at a certain level in a qualifications framework.
Модуль	Одиниця курсу в системі, в якій кожна одиниця курсу має однакову кількість кредитів або кратну їй.
Module	A course unit in a system in which each course unit carries the same number of credits or a multiple thereof.
Неформальне навчання	Навчання, яке не проводиться в освітньому або навчальному закладі, і зазвичай не приводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Проте воно є структурованим (в термінах цілей, часу навчання або навчальної підтримки). Неформальне навчання є спрямованим з погляду особи, що навчається.
Non-formal learning	Learning that is not provided by an education or training institution and typically does not lead to certification. It is, however, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support). Non-formal learning is intentional from the learner's perspective.
Програма (освітня)	Комплекс освітніх компонентів, який ґрунтується на результатах навчання, які визнаються для присвоєння окремої кваліфікації.
Programme (educational)	A set of educational components, based on learning outcomes, that are recognised for the award of a specific qualification.
Прогресія	Процес, що надає можливість особам, що навчаються, переходити з одного рівня кваліфікації до наступного та вступати на освітні програми, що здійснюють підготовку до здобуття кваліфікацій вищого рівня порівняно з тими, які така особа вже отримала.
Progression	The process which enables learners to pass from one stage of a qualification to the next and to access educational programmes that prepare for qualifications at a higher level than those he/she already possesses.
Правила прогресії	Система правил, що визначають умови прогресії осіб, що навчаються, всередині кваліфікацій та в напрямку інших кваліфікацій.
Progression rules	Set of rules that define conditions for learners progression within qualifications and towards othe qualifications.

<p>Кваліфікація</p> <p>Qualification</p>	<p>Будь-який ступінь, диплом, або інший сертифікат, виданий компетентним органом, що підтверджує успішне завершення визнаної програми навчання.</p> <p>Any degree, diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of a recognised programme of study.</p>
<p>Національна рамка кваліфікацій (вищої освіти)</p> <p>National Qualifications Framework (higher education)</p>	<p>Єдиний опис, на національному рівні або рівні системи освіти, що є міжнародно зрозумілим і за яким усі кваліфікації та інші навчальні досягнення у вищій освіті можуть бути описані і пов'язані одна з одною у послідовний спосіб і який визначає співвідношення між кваліфікаціями вищої освіти.</p> <p>The single description, at national level or level of an education system, which is internationally understood and through which all qualifications and other learning achievements in higher education may be described and related to each other in a coherent way and which defines the relationship between higher education qualifications.</p>
<p>Забезпечення якості</p> <p>Quality Assurance</p>	<p>Процес або комплекс процесів, прийнятих на національному і інституційному рівнях, для забезпечення якості освітніх програм і присвоєних кваліфікацій.</p> <p>The process or set of processes adopted nationally and institutionally to ensure the quality of educational programmes and of qualifications awarded.</p>
<p>Визнання кредитів</p> <p>Recognition of credit</p>	<p>Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті й оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації.</p> <p>The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another institution satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.</p>
<p>Визнання неформального і неофіційного навчання</p> <p>Recognition of non-formal and informal learning</p>	<p>Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті й оцінені в іншому контексті (неформальному або неофіційному) задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації.</p> <p>The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another context (non-formal or informal learning) satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.</p>

<p>Студент Student</p>	<p>Особа, яка навчається, зарахована на формальну освітню програму Learner enrolled in formal educational programme.</p>
<p>Трансфер (перенесення) Transfer</p>	<p>Трансфер - процес визнання кредитів, присвоєних в одному контексті, в іншому контексті з метою отримання кваліфікації. Transfer is the process of having credits awarded in one context recognised in another context for purposes of obtaining a qualification.</p>
<p>Навантаження Workload</p>	<p>Зазначення часу, що зазвичай необхідний студентам для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких, як лекції, семінари, проекти, практична робота, самостійне навчання й екзамени) та потрібного для досягнення очікуваних результатів навчання. Indication of the time students typically need to complete all learning activities (such as lectures, seminars, projects, practical work, self-study and examinations) required to achieve the expected learning outcomes.</p>

Додаток 1 - Перспективи та переваги ЄКТС для осіб, які навчаються

Однією з цілей ЄКТС є забезпечення вимог із врахування у навчальному процесі досягнень, прагнень і здібностей осіб, що навчаються. Запровадження ЄКТС повинно забезпечити захист та справедливе ставлення до осіб, що навчаються.

У вищому навчальному закладі, в якому використовують ЄКТС, особи, що навчаються, мають право очікувати на:

- **каталог курсу**, в якому чітко описаний навчальний план з очікуваними результатами навчання та його компоненти, зокрема **призначені кредити ЄКТС**;
- **методи оцінювання**, співвідносні з очікуваними результатами навчання та навантаженням;
- **інформацію** про ці методи оцінювання, що є доступною заздалегідь;
- **присвоєння кредитів ЄКТС**, що призначені кожному освітньому компоненту, після успішного проходження необхідної процедури оцінювання;
- **участь у періодичному моніторингу та перегляді** визначеного навантаження і, відповідно, призначення кредитів;
- **участь студентських представників у процесі** запровадження ЄКТС;
- **можливості отримання консультацій і підтримки**;
- **можливість урахування досягнень попереднього навчання**, таких, як неформальне чи неофіційне навчання чи кредити з інших навчальних закладів для подальшого навчання;
- **права на академічну апеляцію**, якщо за успішно завершені компоненти не були присвоєні кредити.

У випадку мобільності:

- для періодів навчання за кордоном або в іншому навчальному закладі за угодою про навчання - **повне академічне визнання** з боку домашнього вищого навчального закладу кредитів, отриманих впродовж періоду навчання за кордоном, відповідно до угоди про навчання³¹, без повторного проходження оцінювання;
- для періодів навчання за кордоном або в іншому навчальному закладі без угоди про навчання - **справедливе визнання** кредитів, присвоєних впродовж цього періоду навчання та їх врахування з огляду на отримання кваліфікації;
- **уважний та справедливий розгляд** домашнім навчальним закладом оцінок, отриманих у навчальному закладі, що приймає.

У випадках визнання неформального та неофіційного навчання:

- **присвоєння такої самої кількості кредитів**, що призначаються формальному освітньому компоненту, з порівнянними результатами навчання.

³¹ http://ec.europa.eu/education/archive/million/charter_en.pdf

Додаток 2 - Поради навчальним закладам щодо визнання періодів навчання за кордоном у рамках двосторонніх угод

Вибір закладу-партнера

Рекомендується укладати угоди про обмін із закладами:

- що пропонують адекватний опис своїх програм, зокрема кредити, результати навчання, підходи до навчання/викладання та методи оцінювання;
- чиї стандарти ви вважаєте адекватними для своїх студентів, так, що можете прийняти їхні процедури навчання та оцінювання, не вимагаючи будь-якої додаткової роботи чи оцінювання;

Угоди мають укладатися не лише із закладами, що пропонують подібні програми, але й також з тими, які пропонують програми, що є компліментарними до ваших програм, створюючи додаткові можливості для ваших студентів.

Включення мобільності до програм

Задля структуривання мобільності у вашому навчальному плані:

- визначте семестр або рік, коли навчання за кордоном найкраще відповідатиме програмі (вікно мобільності);
- заплануйте на цей семестр/рік освітні компоненти, результатів навчання яких можна легше досягти за кордоном (наприклад, мовні курси, міжнародні або порівняльні курси, додаткові/елективні курси, підготовка дисертації, виробнича практика тощо)
- визначте всередині закладу-партнера департаменти або навчальні плани, де подібні, сумісні або компліментарні результати навчання можуть бути досягнуті.

Розподіл академічної відповідальності

Призначте у кожному департаменті або предметній галузі викладача, який би мав повноваження:

- затверджувати програми навчання студентів за кордоном та вносити необхідні поправки (підписувати Угоду про навчання);
- гарантувати повне визнання таких програм від імені відповідального академічного органа (підписувати документ з визнання).

Взаємодія з окремими студентами, що виїжджають на навчання

До від'їзду студента відповідальний працівник:

- обговорює зі студентом та остаточно затверджує Угоду про навчання, що містить програму навчання за кордоном на семестр або рік (приблизно 30 або 60 кредитів); ця програма матиме подібні, комплементарні або сумісні результати навчання порівняно з програмою у домашньому закладі, але вона не обов'язково матиме такий самий зміст;
- заздалегідь гарантуватиме, що усі кредити, отримані за кордоном за затвердженою програмою навчання, будуть повністю визнані, переведені до домашньої програми та використані для забезпечення кваліфікаційних вимог.

Після повернення студента відповідальний адміністратор:

- переводить усі кредити, отримані за кордоном за затвердженою програмою навчання (академічна довідка), до офіційної програми навчання студента у домашньому закладі, зазначивши навчальну

діяльність, до якої ці кредити відносяться, з їхніми оригінальними назвами; ці кредити пізніше будуть внесені до Додатка до диплома з приміткою, в якій зазначається навчальний заклад, в якому вони були отримані;

- використовує кредити, одержані за кордоном, з метою накопичення задля виконання вимог навчального плану, як це було попередньо погоджено в угоді про навчання; визнання кредитів, отриманих за кордоном, як додаткових кредитів, не задовольняє зобов'язання повного академічного визнання і має здійснюватися лише тоді, якщо студент повертається з більшою, ніж 30/60, кількістю кредитів.

Додаток 3 - Таблиця оцінок ЄКТС

Вступ

У першій частині цього додатка описуються спроби, здійснені за останні десять років, розробити і перевірити надійну систему для тлумачення та переведення оцінок. В наступному розділі описується спрощена версія такої системи, що має назву «Таблиця оцінок ЄКТС». Спрощена система побудована на основі попередньої версії та, як і раніше, вимагає від університетів слідкувати за своєю культурою і практикою оцінювання, які вже стали доброю практикою у багатьох закладах в Європі. Таблиця оцінок ЄКТС дає університетам змогу забезпечувати справедливе перенесення і визнання оцінок мобільних студентів. Ми будемо дуже вдячні за коментарі користувачів щодо нової версії

Історія питання

Добре відомо, що європейські системи освіти розробили різні підходи до оцінювання, які глибоко укорінені в їхніх педагогічних та культурних традиціях. Крім того, варто зазначити, що вони не лише мають різні шкали оцінок, але й застосовують їх по-різному в різних навчальних закладах і предметних галузях. Важливо не тільки поважати ці традиції, але й також зробити їх прозорими всередині Європейського простору вищої освіти, так, щоб оцінки, прийняті в усіх країнах, навчальних закладах або предметних галузях, могли бути правильно зрозумілими і, якщо необхідно, порівнюватися людьми, що представляють різні культури. Мобільні студенти мають право на справедливе ставлення до їх оцінок при переведенні кредитів з одного закладу/країни до іншого, оскільки гранти чи інші пільги можуть залежати від рівня успішності студента. Прозорість рівнів успішності однаково важлива для випускників, що влаштовуються на роботу як у своїй, так і в будь-якій іншій країні.

Для вирішення цієї проблеми за останні роки поради ЄКТС пропонували, аби на додаток до своєї національної шкали європейські заклади могли користуватися європейською шкалою оцінок

як засобом переведення в інші системи оцінок. Така європейська шкала ґрунтується на статистичному розподілі прохідних оцінок у кожній програмі, який показує, як національна шкала реально використовується у цьому контексті, та робить можливим порівняння за статистичним розподілом оцінок у паралельній програмі іншого закладу.

Перший крок у запровадженні шкали ЄКТС вимагав збору статистичних даних у закладах, що бажали взяти участь у розробці схеми, щоб зробити свої оцінки прозорішими. У системах освіти, де рейтингування студентів на кожному курсі/модулі було стандартною процедурою, статистичні дані могли бути надані для кожної групи, в якій були отримані оцінки. В інших випадках статистичний розподіл ґрунтувався на оцінках, одержаних впродовж 2-3 попередніх років в окремій контрольній групі - за одною програмою або групою однотипних програм - з якої можна було вивести несуперечний зразок оцінювання. Ці дані, зібрані у великій кількості навчальних закладів Європи, показали, як фактично використовуються національні шкали оцінок. Наприклад, викладачі французьких навчальних закладів послідовніше використовують оцінки нижньої частини шкали, тоді як їхні італійські колеги більше використовують її верхню частину. Щодо різних предметних галузей, дані з багатьох італійських закладів показали, що викладачі інженерного напрямку зазвичай виставляють нижчі оцінки, ніж викладачі гуманітарного профілю. Хоча ці закономірності вже відчували практики на суб'єктивному рівні, було цікаво дізнатися, що вони підтверджуються статистичними даними. Таблиця розподілу оцінок, розроблена для конкретної контрольної групи, дає змогу помістити кожен щойно отриману оцінку в її власний контекст, полегшуючи розуміння рівня успішності студента, та порівняти його з рівнем студентів, що займають схоже становище в інших контекстах.

Другим кроком у запровадженні шкали оцінок ЄКТС був розподіл статистичної дистрибутивної кривої для кожної контрольної групи на п'ять сегментів (верхні 10 %, наступні 25 %, наступні 30 %, наступні

25 %, нижні 10 %), які також називають А, В, С, D, E, які можуть бути засобом для прямого переведення оцінок за ступеневою програмою у певній країні/навчальному закладі до аналогічної програми в іншій країні /навчальному закладі. Наприклад, якщо, ґрунтуючись на статистичних даних, у французькій ступеневій програмі оцінку 14 отримали найкращі 10 % студентів, поряд з національною оцінкою 14 у їхній академічній довідці може бути поставлена оцінка А за шкалою ЄКТС. Отже, французька оцінка 14 вважається однією з найкращих оцінок, отриманих за цією програмою, що може бути порівняна з оцінкою, що має такий самий відсоток в такій самій предметній галузі в іншій країні/навчальному закладі, до якої також була додана оцінка А, - наприклад, 30 в італійських навчальних закладах.

У світлі досвіду, отриманого завдяки 5-бальній шкалі оцінок ЄКТС за останні роки, можна сказати, що другий етап, описаний вище, виявився занадто амбіційним та таким, що важко запровадити, особливо у тих національних системах, де є тільки п'ять або менше прохідних оцінок, які важко співвіднести із заздалегідь визначеною відсотковою структурою, передбаченою шкалою ЄКТС. Фактично використання шкали ЄКТС в європейських навчальних закладах є доволі обмеженим.

Наприклад:

Національна/інституційна оцінка	Загальна кількість, нарахована у контрольній групі	Відсоток від загальної кількості
10	50	5 %
9	100	10 %
8	350	35 %
7	300	30 %
6	200	20 %
	1,000	100 %

Ця таблиця оцінок ЄКТС може бути розроблена для національної шкали оцінок будь-якого розміру на основі даних, що стосуються конкретної контрольної групи, які є легкодоступними в документації навчальних закладів. Якщо додати таку таблицю до академічної довідки та Додатка до диплома студента,

Спрощена система: Таблиця оцінок ЄКТС

Задля спрощення процедури, водночас з метою зробити європейські оцінки прозорішими, ми пропонуємо застосовувати таблицю оцінок ЄКТС, фокусуючи увагу на першому кроці 5-бальної системи. Отже, навчальні заклади мають лише забезпечити статистичний розподіл (дистрибуцію) своїх власних оцінок у вигляді стандартної форми-таблиці. Отже, шкала оцінок ЄКТС, що ґрунтується на заздалегідь визначеній відсотковій структурі, має бути замінена простою статистичною таблицею, укладеною для кожної ступеневої програми або групи однотипних програм.

Інакше кажучи, замість намагання «підвести» існуючу практику оцінювання під стандарт дистрибутивної шкали, університети мають тільки визначити справжній відсоток студентів, що отримали кожен з «місцевих» оцінок.

вона сприятиме тлумаченню кожної отриманої ним оцінки і не потребуватиме додаткових розрахунків.

Нова **таблиця оцінок ЄКТС** уможливіє більш пряме порівняння двох або більше систем оцінок та культур. Це можна проілюструвати на такому прикладі:

Національна/Інституційна оцінка країна/система А	Відсоток оцінки*	Національна/Інституційна оцінка країна/система В	Відсоток оцінки*
30 lode	5.6 %	1	20 %
30	15.7 %	2	35 %
29	0.5 %	3	25 %
28	12.3 %	4	20 %
27	11.8 %		
26	9.0 %		
25	8.2 %		
24	11.3 %		
23	2.7 %		
22	6.0 %		
21	2.3 %		
20	5.7 %		
19	1.9 %		
18	6.9 %		
Разом	100 %		100 %

* На основі кількості оцінок загалом, отриманих у певній ступеневій програмі за два попередні роки.

З цього прикладу ми бачимо, що оцінка 30, отримана за шкалою А, має бути переведена в оцінку 1 за шкалою В. Оцінка 2 за шкалою В переводиться в оцінки 26-29 (середня - 27) країни або системи А.

Підсумовуючи, зазначимо, що **таблиця оцінок ЄКТС забезпечує просте, прозоре тлумачення та конвертацію оцінок з однієї системи або країни в іншу, і, отже, вона враховує рівень академічної успішності усіх осіб, що навчаються.** Якщо її вживати коректно, ця таблиця легко встановлює співвідношення між різними системами оцінок, так само, як і між різними культурами в Європейському просторі вищої освіти та за його межами.

Для використання **таблиці оцінок ЄКТС** треба зробити такі кроки:

1. Визначити контрольну групу, для якої буде розрахований розподіл оцінок (зазвичай ступенева програма, але в деяких випадках ширша або інша група студентів, як, наприклад, факультет або сектор - наприклад, гуманітарний).
2. Зібрати усі оцінки, поставлені за період (щонайменше) двох академічних років для цієї визначеної контрольної групи.

3. Визначити розподіл оцінок у процентному відношенні для контрольної групи.
4. Включити відсоткову таблицю оцінок вашої ступеневої програми до кожної академічної довідки до диплома.
5. При переведенні порівняйте відсоткову таблицю ступеневої програми іншого закладу зі своєю. На основі порівняння індивідуальні оцінки можуть бути переведені.

Перші чотири кроки в цій процедурі стосуються усіх програм і є адміністративною роботою. Викладач, відповідальний за переведення кредитів, може бути залучений до виконання п'ятого кроку, за умови, коли прийнято загальні поради щодо конвертації оцінок.

Додаток 4 - Ключові документи

У цьому Довіднику запропоновано стандартні форми Аплікаційної форми студента, Угоди про навчання, Угоди про практичну підготовку, Академічної довідки (виписки) і структуру Додатка до диплома. Приклади заповнених форм та каталогу курсу можна знайти он-лайн на http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm.

Також за цією адресою можна знайти інші корисні документи, такі, як форма планування освітнього (навчального) модуля або форма для перевірки навантаження освітнього компонента.

АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА СТУДЕНТА (ЗАЯВА-АНКЕТА СТУДЕНТА)

(Фотографія)

НАВЧАЛЬНИЙ РІК: 20..... /20.....

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ (ГАЛУЗЬ НАВЧАННЯ):

Ця аплікаційна форма заповнюється ВЕЛИКИМИ ДРУКОВАНИМИ літерами ЧОРНОГО КОЛЬОРУ задля полегшення копіювання, надсилання факсом або електронною поштою

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ:

Назва та повна адреса:

Координатор підрозділу (факультету) - прізвище, ім'я, номери телефону і факсу, e-mail:

Координатор навчального закладу - прізвище, ім'я, номери телефону і факсу, e-mail:

ОСОБИСТІ ДАНІ СТУДЕНТА (заповнює студент, який подає заявку)

Прізвище:

Дата народження

Стать: Чол. Жін.

Громадянство.....

e-mail адреса:.....

Теперішня адреса:.....

Теперішня адреса дійсна до:.....

Номер телефону (із зазначенням коду країни):

.....

Ім'я (імена):

Місце народження:.....

Постійна адреса (якщо інша):.....

Тел.:

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ЯКІ ОТРИМАЮТЬ ЦЮ АПЛІКАЦІЙНУ ФОРМУ (у порядку переваги):

Навчальний заклад	Країна	Період навчання		Тривалість перебування, місяців	Кількість очікуваних кредитів ЄКТС
		від	до		
1.
2.
3.

Прізвище, ім'я студента:.....
 Навчальний заклад, який направляє на навчання:..... Країна:.....
 Коротко вкажіть причини, чому Ви бажаєте навчатись за кордоном:.....

ЗНАННЯ МОВ Увага: має подаватися документ, який підтверджує знання мови навчання у навчальному закладі, який приймає на навчання

Рідна мова:		Мова навчання у домашньому навчальному закладі (якщо інша):.....		
Інші мови	Я маю достатні знання, щоб слухати лекції		Мені потрібна певна додаткова підготовка	
	ТАК	НІ	ТАК	НІ
.....	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐

ДОСВІД РОБОТИ ЗА НАПРЯМОМ ТЕПЕРІШНЬОГО НАВЧАННЯ (якщо стосується)

Досвід роботи/ посада	Фірма/ організація	Дати	Країна
.....
.....
.....

ПОПЕРЕДНІ І ТЕПЕРІШНІ КУРСИ НАВЧАННЯ

Диплом/ступінь, на отримання якого Ви зараз навчаєтесь:

Кількість років навчання у вищій освіті до від'їзду за кордон:

Чи Ви вже навчалися за кордоном? Так Ні

Якщо так, то коли? У якому навчальному закладі?.....

Академічна довідка (виписка), що додається, містить всі подробиці попередніх та поточних курсів вищої освіти. Невідомі на час подання заявки подробиці будуть надані пізніше.

Підпис студента..... Дата.....

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ ПРИЙМАЄ НА НАВЧАННЯ

Цим ми підтверджуємо отримання аплікаційної заявки, запропонованої Угоди про навчання і Академічної довідки (виписки) кандидата.

Зазначений вище студент є попередньо прийнятий до нашого навчального закладу не прийнятий до нашого навчального закладу

Підпис координатора підрозділу (факультету) Підпис координатора навчального закладу

Дата..... Дата.....

УГОДА ПРО НАВЧАННЯ

НАВЧАЛЬНИЙ РІК: 20..... /20..... ПЕРІОД НАВЧАННЯ: з по

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ (ГАЛУЗЬ НАВЧАННЯ):

Прізвище, ім'я студента:
e-mail адреса студента:
Навчальний заклад, який направляє на навчання:
Країна:

ДЕТАЛІ ЗАПРОПОНОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ЗА КОРДОНОМ/ УГОДА ПРО НАВЧАННЯ

Навчальний заклад, який приймає на навчання:
Країна:

Код одиниці курсу (якщо є) та номер сторінки інформаційного пакета	Назва одиниці курсу (як вказано у каталозі курсу)	Семестр (осінь/весна)	Кількість кредитів ЄКТС
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

у разі потреби продовжуйте цей перелік на окремому аркуші

Підпис студента..... Дата.....

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ

Підтверджуємо схвалення угоди про навчання

Підпис координатора підрозділу (факультету)

Підпис координатора навчального закладу

Дата:.....

Дата:

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ ПРИЙМАЄ НА НАВЧАННЯ

Підтверджуємо схвалення угоди про навчання

Підпис координатора підрозділу (факультету)

Підпис координатора навчального закладу

Дата:

Дата:.....

Прізвище, ім'я студента:.....
Навчальний заклад, який скеровує на навчання:.....Країна:.....

ЗМІНИ ДО ПОЧАТКОВОЇ УГОДИ ПРО НАВЧАННЯ (заповнювати ТІЛЬКИ у разі необхідності)

Одиниця курсу (як вказано у каталозі курсу)	Назва одиниці курсу (як вказано у каталозі курсу)	Викреслена одиниця курсу	Додана одиниця курсу	Кількість кредитів ЄКТС
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐
..... ☐ ☐

у разі потреби продовжуйте цей перелік на окремому аркуші

Підпис студента..... Дата.....

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ

Підтверджуємо ухвалення перелічених вище змін до початково прийнятої угоди про навчання.

Підпис координатора підрозділу (факультету) Підпис координатора навчального закладу

.....

Дата:..... Дата:

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ ПРИЙМАЄ НА НАВЧАННЯ

Підтверджуємо ухвалення перелічених вище змін до початково прийнятої угоди про навчання

Підпис координатора підрозділу (факультету) Підпис координатора навчального закладу

.....

Дата:..... Дата:

УГОДА ПРО ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРО ЯКІСТЬ

I. ДАНІ ПРО СТУДЕНТА

Прізвища, ім'я студента:.....
Предметна область:..... Навчальний рік.....
Ступінь:.....
Навчальний заклад, який направляє на навчання:Країна:

II. ДАНІ ПРО ЗАПРОПОНОВАНУ ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ ЗА КОРДОНОМ

Організація, яка приймає на підготовку:
Заплановані дати початку і закінчення періоду практики: зпо:..... (..... місяців)
Знання, навички, уміння і компетенції, що отримуються:
Детальна програма періоду підготовки:
Завдання студента:
План моніторингу і оцінювання:

III. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТРЬОХ СТОРІН

Підписуючи цей документ, студент, навчальний заклад, який скеровує на підготовку, і організація, яка приймає на підготовку, підтверджують, що вони дотримуватимуться принципів Зобов'язання про якість для практики студентів Еразмус, викладених у документі нижче.

Студент

Підпис студента..... Дата.....

Навчальний заклад, який направляє на навчання

Підтверджуємо ухвалення цієї запропонованої Угоди про практичну підготовку. Після задовільного завершення програми підготовки навчальний заклад присвоїть кредитів ЄКТС та запише період практичної підготовки в Додаток до диплома.

Підпис координатора: Дата:.....

Організація, яка приймає на підготовку

Підтверджуємо, що ця запропонована програма підготовки ухвалена. Після завершення програми підготовки організація надасть студенту Свідоцтво (сертифікат).

Підпис координатора: Дата:

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРО ЯКІСТЬ

Стосовно практики студента Еразмус

Це Зобов'язання про якість відповідає принципам Європейської хартії якості задля мобільності

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ, ЗОБОВ'ЯЗУЄТЬСЯ:

Визначити **результати навчання** виробничої практики в термінах знань, умінь і компетенцій, що отримуються.

Допомагати студенту у **виборі** відповідної організації, що приймає на підготовку, тривалості проекту, та змісту практики для досягнення цих результатів навчання

Проводити **відбір** студентів на основі чітко визначених і прозорих критеріїв і процедур та підписати **контракт про практичну (виробничу) підготовку** з вибраними студентами.

Підготувати студентів до практичного, професійного і культурного життя у країні, що приймає, зокрема через мовну підготовку, яка має на меті задоволення професійних потреб.

Надавати **логістичну підтримку** студентам щодо підготовки до поїздки, отримання візи, проживання, дозволів на проживання або роботу та соціальне забезпечення і страхування.

Надати **повне визнання** студенту за успішно завершені види діяльності, визначені в Угоді про практичну підготовку.

Оцінити особисті та професійні досягнення студента, досягнуті через участь у програмі Еразмус

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ, ТА ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКА ПРИЙМАЄ НА ПІДГОТОВКУ, СПІЛЬНО ЗОБОВ'ЯЗУЮТЬСЯ:

Проводити переговори та погоджувати спеціально підготовлену **Угоду про практичну підготовку** (включаючи програму виробничої практики та визнання досягнень) для кожного студента та відповідні заходи щодо наставництва (менторства).

Моніторити прогрес практичної підготовки та вживати відповідних заходів, якщо необхідно.

ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКА ПРИЙМАЄ НА ПІДГОТОВКУ, ЗОБОВ'ЯЗУЄТЬСЯ:

Надати студентам **завдання та відповідальності** (як визначено в Угоді про практичну підготовку), що відповідають їх знанням, умінням, компетенціям та цілям підготовки та забезпечити доступність відповідного обладнання та підтримки.

Укласти **контракт або еквівалентний документ** з виробничої практики відповідно до вимог національного законодавства.

Призначити наставника (ментора) для надання порад студентам, допомоги щодо їх інтеграції у середовище сторони, що приймає, та моніторити їх прогрес у підготовці

Надавати **практичну підтримку**, якщо необхідно, перевіряти відповідне покриття страхування та сприяти розумінню культури країни, що приймає.

СТУДЕНТ ЗОБОВ'ЯЗУЄТЬСЯ:

Відповісти усім погодженим **положенням** його/її виробничої практики та робити все можливе задля успішного проходження практики.

Дотримуватися **правил та положень** організації, що приймає на підготовку, її нормального робочого розкладу, кодексу поведінки та правил конфіденційності.

Обговорювати з навчальним закладом, який скеровує на навчання, будь-які проблеми або зміни, що стосуються виробничої практики.

Подати звіт визначеного формату та необхідні супровідні документи наприкінці виробничої практики.

* У випадку, якщо вищий навчальний заклад входить до складу консорціуму, його зобов'язання можуть бути розподілені з координуючою організацією консорціуму

ХАРТІЯ СТУДЕНТА ЕРАЗМУС

Статус «Студент Еразмус» надається студентам, які задовольняють критерії легітимності Еразмус, та які були вибрані своїм університетом*, щоб провести період Еразмус за кордоном - або навчання у відповідному університеті-партнері, або виконання виробничої практики на підприємстві або іншій відповідній організації-партнері. Для мобільності навчання обидва університети мають мати Університетську хартію Еразмус, надану Європейською комісією. Для виробничої практики на підприємстві університет, що приймає повинен мати розширену хартію Еразмус (тобто яка також охоплює права та обов'язки стосовно виробничої практики).

Як студент Еразмус ви маєте право очікувати:

- Що ваш домашній та університет, що приймає, мають міжінституційну угоду.
- Що навчальний заклад, який скеровує на навчання, та навчальний заклад, який приймає на навчання, підписали з Вами, та до того, як ви від'їдете, Угоду про навчання/ підготовку, встановивши деталі вашої запланованої діяльності за кордоном, включаючи кредити, що мають бути отримані.
- Що ви не платитимете Вашому приймаючому університету за навчання, реєстрацію, екзамени, доступ до можливостей лабораторій та бібліотеки під час навчання Еразмус.
- Повного академічного визнання Вашим домашнім університетом задовільно закінчених видів діяльності під час мобільного періоду Еразмус відповідно до Угоди про навчання/практику.
- Видачі *академічної довідки (випуски)* наприкінці навчання за кордоном, про навчання/роботу, виконану та підписану закладом/підприємством, що приймає. У ній будуть записані результати з отриманими кредитами та оцінками. Якщо виробнича практика не була частиною нормального навчального плану, період навчання буде записано принаймні у *Додатку до диплома*.
- Ставлення до себе та обслуговування закладом, що приймає, таких самих, як і їхніх домашніх студентів.
- Доступу до університетської хартії Еразмус та Стратегічної заяви Еразмус ваших домашнього та університету, що приймає.
- Ваш студентський грант або позика з вашої домашньої країни підтримувалися, поки ви за кордоном

Як від студента Еразмус, від Вас очікують, що ви будете:

- Поважати правила та обов'язки вашої *грантової угоди Еразмус* вашого домашнього університету чи Національної Агенції.
- Забезпечувати, щоб будь-які зміни Угоди про навчання/проходження практики погоджувалися у письмовому вигляді як з домашнім, так і з закладом, що приймає, безпосередньо, як тільки вони з'являться.
- Проведете повний період навчання/практики як погоджено в університеті/підприємстві, що приймає включаючи складання відповідних екзаменів або проходження інших форм оцінювання, та поважатимете його правила та положення. Напишете звіт про період Еразмус навчання/практики за кордоном після повернення та надасте відгук, якщо вимагається вашим домашнім університетом, Європейською Комісією або Національною агенцією.

Якщо Ви маєте проблеми:

- Чітко визначити проблему та перевірити ваші права та обов'язки.
- Зв'язатися з координатором Еразмус вашого факультету (підрозділу) та використовувати формальну апеляційну процедуру домашнього університету, якщо необхідно.

Якщо ви залишаєтесь, незадоволені, зв'яжіться з вашою Національною агенцією.

* «Університет» означає будь-який тип вищого навчального закладу, який, відповідно до національного законодавства або практики, пропонує визнані ступені або інші кваліфікації рівня вищої освіти, або професійну освіту чи підготовку на рівні вищої освіти.

ЗАГАЛЬНІ УМОВИ

Стаття 1: Відповідальність

Кожна зі сторін цієї угоди знімає з іншої сторони будь-яку цивільну відповідальність за шкоду, завдану їй або її персоналу в результаті виконання цієї угоди, якщо така шкода не є наслідком серйозного або умисного неправочинного діяння з боку іншої сторони або її персоналу.

Національна агенція Великобританії, Європейська Комісія або їхній персонал не несуть відповідальності у випадку пред'явлення претензій за угодою, щодо будь-якої шкоди, завданої під час проходження виробничої практики. Отже, Національна агенція Великобританії або Європейська Комісія не прийматимуть до розгляду будь-яку вимогу щодо компенсації коштів, витрачених через таку претензію (скаргу).

Стаття 2. Закінчення строку дії контракту

У випадку, якщо особа, на користь якої укладено договір (бенефіціарій), не виконує будь-яке із зобов'язань за угодою, та незважаючи на наслідки за відповідним законом, навчальний заклад має право припинити або відмінити дію угоди без будь-яких подальших юридичних формальностей у випадку, коли бенефіціарій не здійснив будь-яких дій впродовж одного місяця після отримання повідомлення рекомендаційним листом.

Якщо бенефіціарій припиняє дію угоди до кінця обумовленого терміну її дії, або він/вона не виконує угоду відповідно до її правил, то він/вона має повернути суму вже виплаченого гранту.

У випадку припинення дії угоди бенефіціарієм через форс-мажорні обставини, тобто непередбачену виняткову ситуацію чи подію поза контролем бенефіціарія, та яка не є наслідком помилки або недбалості з його/її сторони, бенефіціарій матиме право отримати грант, відповідно до фактичного часу практики. Будь-які інші кошти мають бути повернуті.

Стаття 3. Захист даних

Усі персональні дані, що містяться в угоді, будуть використовуватись відповідно до Положення ЄС № 45/2001 Європейського парламенту і Британської Ради із захисту осіб щодо використання персональних даних установами та органами ЄС та щодо вільного руху таких даних. Такі дані мають використовуватись єдино у зв'язку із виконанням і супроводом угоди навчальним закладом, який скеровує на навчання (підготовку), Національною агенцією та Європейською комісією, без упередження щодо можливості передачі даних органам, відповідальним за інспекцію і аудит відповідно до законодавства ЄС (Європейський суд аудиторів або Управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF)).

Бенефіціарій може, за письмовою вимогою, отримати доступ до його персональних даних та виправляти будь-яку інформацію, що є недостовірною або неповною. Він/вона має направляти будь-які запитання щодо використання його/її персональних даних до навчального закладу, який скеровує на навчання/практику та/або Національної агенції. Учасник може подати скаргу на використання його персональних даних до Управління зі свободи доступу до інформації (ICO) щодо використання цих даних закладом, який скеровує на навчання/практику, Національною агенцією, або до Європейського інспектора із захисту даних стосовно використання даних Європейською Комісією.

Стаття 4: Перевірка та аудит

Сторони угоди надають будь-яку детальну інформацію, що вимагається Європейською Комісією, Національною агенцією Великобританії або будь-яким іншим зовнішнім органом, уповноваженим Європейською Комісією або Національною агенцією Великобританії перевіряти належне виконання Виробничої практики та положень угоди.

АКАДЕМІЧНА ДОВІДКА

(виписка навчальних досягнень)

НАВЧАЛЬНИЙ РІК: 20..... /20.....

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ (ГАЛУЗЬ НАВЧАННЯ):

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ НАПРАВЛЯЄ НА НАВЧАННЯ: Факультет/Департамент..... Координатор ЄКТС підрозділу:..... Тел.: Факс: e-mail:
ПРИЗВИЩЕ СТУДЕНТА: Ім'я: Дата і місце народження: Стать: Чол. ☐ Жін. ☐ Дата зарахування: Номер залікової книжки:..... Адреса e-mail:
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ЯКИЙ ПРИЙМАЄ НА НАВЧАННЯ:..... Факультет/Департамент..... Координатор ЄКТС підрозділу:..... Тел.: Факс: e-mail:

Код одиниці курсу (1)*	Назва одиниці курсу	Тривалість одиниці курсу (2)*	Місцева оцінка (3)*	Кредити ЄКТС (5)*
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
продовжувати на окремому аркуші				Усього:

* (1) (2) (3) (4) див. пояснення на звороті

Дата:

Підпис секретаря/декана

посадової особи з адміністрації:..... Печатка закладу:

Примітка: Цей документ без підпису секретаря/декана/посадової особи з адміністрації та гербової (круглої) печатки закладу недійсний

(1) Код одиниці курсу (модуля): дивіться в інформаційному пакеті ЄКТС

(2) Тривалість одиниці курсу:

Y = 1 повний навчальний рік

1S = 1 семестр

1T = 1 період/триместр

2S = 2 семестри

2T = 2 періоди/триместри

(3) Оцінювання:

а) опис системи оцінок закладу

б) розподіл оцінок у департаменті або програмі (уточніть, будь ласка) (Для цього підрозділу див. Довідник користувача ЄКТС, Додаток 3)

(4) Кредити ЄКТС:

1 навчальний рік = 60 кредитів

1 семестр = 30 кредитів

1 період/триместр = 20 кредитів

ДОДАТОК ДО ДИПЛОМА

Цей Додаток до диплома відповідає моделі, що розроблена Європейською Комісією, Радою Європи і ЮНЕСКО/(CEPES). Метою Додатка є надання достатньої незалежної інформації для покращання міжнародної «прозорості» та справедливого академічного і професійного визнання кваліфікацій (дипломів, ступенів, сертифікатів тощо). Він розроблений для надання опису характеру (типу), рівня, контексту, змісту і статусу навчання, яке було здійснено та успішно завершено особою, зазначеною на оригіналі кваліфікаційного документа, до якого додається Додаток. Він не повинен містити жодних оцінювальних суджень, тверджень щодо еквівалентності чи пропозицій щодо визнання. Інформація повинна надаватись в усіх восьми секціях. Якщо інформацію не надано, потрібно зазначити причину.

1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСОБУ ВЛАСНИКА КВАЛІФІКАЦІЇ

- 1.1. Прізвище(а).
- 1.2. Ім'я (імена).
- 1.3. Дата народження (число/місяць/рік).
- 1.4. Ідентифікаційний номер чи код студента (якщо є).

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ

- 2.1. Назва кваліфікації (якщо стосується), звання, що надається (мовою оригіналу).
- 2.2. Основний напрям(и) підготовки (галузі навчання) за кваліфікацією.
- 2.3. Назва і статус закладу, що надає кваліфікацію (мовою оригіналу).
- 2.4. Назва і статус закладу (якщо відмінні від 2.3), що адмініструє навчання (мовою оригіналу).
- 2.5. Мова(и) навчання/екзаменування.

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РІВЕНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ

- 3.1. Рівень кваліфікації.
- 3.2. Офіційна тривалість програми.
- 3.3. Вимоги до вступу.

4. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗМІСТ ТА ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

- 4.1. Форма навчання.
- 4.2. Вимоги програми.
- 4.3. Деталі програми: (наприклад, модулі чи одиниці, що вивчаються), і окремі отримані бали/оцінки/кредити

(якщо ця інформація є доступною на офіційній академічній виписці, її потрібно додати тут).

- 4.4. Система оцінювання і, якщо можливо, поради з розподілу оцінок.
- 4.5. Загальна класифікація кваліфікації (мовою оригіналу).

5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФУНКЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

- 5.1. Доступ до подальшого навчання.
- 5.2. Професійний статус (якщо необхідно).

6. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

- 6.1. Додаткова інформація.
- 6.2. Інші джерела інформації.

7. СЕРТИФІКАЦІЯ ДОДАТКА (підтвердження дійсності)

- 7.1. Дата.
- 7.2. Підпис.
- 7.3. Посада.
- 7.4. Офіційний штамп чи печатка.

8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(Примітка: Навчальні заклади, які мають намір видавати додаток до диплома, мають керуватися поясненнями щодо їх заповнення.)

Додаток 5 - Огляд національних регулятивних положень щодо кількості навчальних годин протягом академічного року

Країни	Годин/навчальний рік	Годин/кредит	Статус документа
Австрія	1500 год	25 год	Закон
Бельгія (Fl)	1500/1800 год	25/30 год	Постанова (Decree) (закон на рівні Фландрії)
Бельгія (Fr)	1440 год	24 год	Постанова (Decree) (закон французької громади)
Чеська республіка	1500/1800 год	25/30 год	Добра практика, рекомендації ключові особливості ЄКТС
Кіпр	1500/1800 год	25/30 год	Новий закон про вищу освіту (на розгляді станом на 2008 р.)
Данія	1650 год	27/28 год	Листи міністерства
Естонія	1560 год	26 год	Закон про університети (University Act law)
Фінляндія	1600 год	27 год	Закон Ради Держави (Act of the Council of State)
Франція	1650 год	25/30 год	Рекомендація конференції президентів університетів
Німеччина	1800 год	30 год	Постійна конференція міністрів федеральних земель. Елемент акредитації
Греція	1500/1800 год	25/30 год	Розпорядження міністерства (Ministerial decision)
Угорщина	1620/1800 год	30 год	Закон про вищу освіту з урядовою постановою (Act on Higher Education and attaching Governmental Decree)
Ісландія	1500/2000 год	25/33 год	Немає документа, лише домовленість між університетами

Ірландія		20/30 год	Рекомендації щодо засад та порадник Національного управління з кваліфікацій в Ірландії
Італія	1500 год	25 год	Постанови міністерства (Decreets)
Латвія	1600 год		Закон
Литва	1600 год		Закон і постанова
Мальта	1500 год	25 год	У Законі про освіту та підзаконних актах (Educational Act, 2004)
Нідерланди	1680 год	28 год.	Закон
Португалія	1500/1680 год	25/28 год.	Постанова 42/2005 від 22 лютого
Норвегія	не визначено на академічний рік/ за рішенням університетів	не визначено	Закон
Польща	1500/1800 год	25/30 год	Постанова (Decree)
Румунія	1520/1640 год	25/27 год	Наказ міністерства освіти (1999)
Словаччина	не визначено на академічний рік	25/30 год	Добра практика, рекомендації щодо ключових особливостей ЄКТС
Словенія	1500/1800 год	25/30 год	Закон (2004)
Іспанія	1500/1800 год	25/30 год	Королівський указ (закон) (Royal Decree)
Швеція	1600 год	26/27 год	Закон про вищу освіту (Урядове положення) встановлює повний термін навчання 40 тижнів
Швейцарія	1500/1800 год	25/30 год	Конференція ректорів університетів Швейцарії Положення про запровадження Болонських положень
Туреччина	1500/1800 год		Закон
Велика Британія	1200-1800 год	20 год	Національна рамка кваліфікацій (і кредитів)

Довідкове видання

**ДОВІДНИК КОРИСТУВАЧА
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ
СИСТЕМИ (ЄКТС)**

*Коректор Оксана Чернигевич
Технічне редагування
та комп'ютерне верстання Лілії Саламін
Художник-дизайнер Уляна Келеман*

Здано у видавництво 17.09.09. Підписано до друку 25.09.09.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Друк. офсетний.
Умовн. друк. арк. 9,3. Обл.-вид. арк. 7,6
Тираж 1000. Зам. 90698

Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”
*Реєстраційне свідоцтво ДК № 751
вул. Ф. Колесси, 2, Львів, 79000*

Поліграфічний центр Видавництва
Національного університету “Львівська політехніка”
вул. Ф. Колесси, 2, Львів, 79000